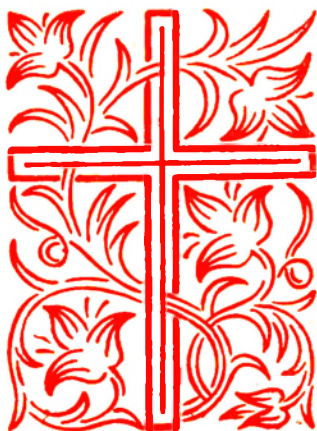

P. EM. SOUKUP O. P.
KŘÍŽ KNĚZŮ V

ROZJÍMÁNÍ PRO KNĚZE

L. P. 1 9 3 2

NAKLADATELSTVÍ KROPÁČ & KUCHARSKÝ
PRAHA

N I H I L O B S T A T

Dr. Silv. M. Braito, O. P.

censor ex offo

Olomoucii, 18. X. 1931

I M P R I M A T U R

Fr. Venceslaus Bubeník, O. P.

Prior Provincialis

Pragae, die 20. X. 1931 Reg. fol. 186

I M P R I M A T U R

Josephus Vyvlečka

praeses a. e. Consistorii

Olomoucii, die 20. X. 1931

*Myšlenky těchto meditací jsou rozvedena nauka
ka sv. Tomáše Akvinského v Summa Theologica
II. II. Proto ponechávám jeho hesla latinsky.*

*Protože knězova ctnost je vůdčí ctnost, může
býti tato práce užitečná i vyspělejšími dušemi laic-
kým. Pro ně je všechno latinské přeloženo.*

*Duch práce je zdůrazňování svrchované vlády
nadpřirozena v kněžském životě. Myšlenky jsou
spojeny s Kristovým křížem, protože není zřetel-
nějšího hlasatele a obrazu této svrchovanosti a
svrchované nutnosti nadpřirozena.*

povídce Bědákovský Biskup líčí Hans Watzlik chvíli těžkého boje kněze. Až do chrámu se za ním přiblížil satan, posadil se do jeho zpovědnice a neodolatelnými melodiemi

mu pěje píseň světa, těla a slávy. Marně volá týraný kněz: »Táhni mi odtud, ty opice Boha! Svou kejklířskou písni mně neomámíš!« Marně se zdviženýma rukama prosí: »O Pane, bij mne, pal a řež mne, jen mne ozbroj proti lstivým nástrahám pekla!« Tóny pokušení zněly již jako mohutné varhany a knězi poustevníkovi se pletly smysly. V největší úzkosti sepal ruce ke kříži a křičel: »Shlédni přec na mne, hlavo trním korunovaná, pomoz mi přece, Synu Boží, Bože sám, nenech mne klesnout a zhynout, Kriste, Kriste!« Křížem byla zlomena moc zloducha, jenž již před tím žádal, aby kněz zahalil kříž: »Zastři tam toho, nemohu se naň podívati.« Pustil housle, zaskřípěl zuby, jako by měl v hubě kamení a belhal se omráčen ke dveřím...

Je to příznačné pro všechna vážná vypravování o bojování kněžském, že se v nich hlavní úloha dává knězovu kříži. Umí-li kněz žíti s křížem, je mu kříž životem, pramenem životní moudrosti a síly. Neumí-li kněz žíti s křížem, stane se mu život bažinou slabosti a propasti smrti. A je to pravda životem neúprosně na každém jednotlivci kněžském dosvědčená a doložená. Pro nikoho na světě nemá kříž takový význam jako pro kněze, žádný obraz a nic nemá pro kněze takový význam

jako kříž. Pro kněze jest i klíčem ke svatostánku zase kříž. Kněz, který neumí žíti s křížem, neumí žíti ani se svatostánkem, zůstane mu svatostánek nejen zavřený, nýbrž jako by byl prázdný.

Nemyslím tu na kříž v onom melancholicky neplodném smyslu, jako se mluví o kříži kněžského života a bojování, o křížové cestě knězově. Myslím na Kristův kříž, na tajemství, moudrost, sílu kříže Kristova. Jako svatý Pavel sebe ztotožňoval s Kristem ukřižovaným, když řekl: S Kristem jsem na kříži. Tak jako svatý Pavel veškeru svou apoštolskou práci vložil do slov: Káži Krista ukřižovaného.

Poví nám to jen taková stručná úvaha: Kříž je nástrojem spásy lidstva — kněz je nástrojem spásy lidstva. A k tomu ještě z filosofie: Quae sunt eadem uni tertio, sunt eadem inter se. (Dvě totožná s třetím jsou navzájem totožná.) Kněz a kříž tedy jsou jedno. Je to nezbytná podmínka kněžského života jak jej myslil Kristus, když řekl: »To činite na mou památku.« Jako já; to, co já. Kristus tu mluví ovšem jen o eucharistické oběti, ale to slovo platí o veškeré kněžské činnosti, o veškerém kněžském životě: To, co já; jako já. Co to bylo, co Kristus činil? Vše, co bylo před křížem, bylo vyučování o kříži, opatrné prostému lidu, otevřené budoucímu kněžstvu. Pak činil kříž a co činí potom, je až do skonání světa zase kříž.

Svatý Tomáš Akvinský měl pro sebe takovou svatou píseň: Kříž Páně se mnou, kříži se vždy klaním, kříž je mi útočištěm, prchejte protivníci. To je svatá kněžská životní píseň.

Je zajímavé sledovati dějiny obrazu kříže v křesťanstvu. První křesťané při pohledu na kříž měli

přesně onen trapný dojem, který máme my při pohledu na šibenici. A přece je jejich první kněží učili hleděti na kříž, napřed ovšem jen jako na jinotaj. Na kříži znázorňovali Krista v královském rouchu s královskou korunou na hlavě a s výrazem vítězství ve tváři. Byl to však jinotaj, protože takto oklamané smysly nebránily více duši mysliti na Krista bez roucha královského i žebráckého, s trnovou korunou a s výrazem hluboké bolesti ve tváři. Ale kříž míti museli, svým způsobem museli kříži rozuměti a býti s ním jedno. Co tedy kněz?

Lidstvu kážeme: Ježíš Kristus na kříži za vás umřel a tím nabyl práva ovládati celý váš život i celou vaši duši. To kázal již svatý Pavel: »Nepatříte více sobě, Kristus si vás koupil za velikou cenu,« totiž za kříž. Kněz sobě musí říci: Nepatříš sobě, protože si tě Ježíš Kristus učinil nástrojem svého kříže, abys bral s kříže a s kříže rozdával. Věřící nekněz smí se před křížem položit v prach v pokoře, smí před křížem pokleknouti v důvěře a lásce, ale na kříž sám ruky nesmí vztáhnouti, aby si bral poklady, vlastní kříži. To smí jen ruka knězova. Tomu je určen život knězův a jen tomu. Proto je ruka knězova svatým olejem posvěcena. Jak musíme býti jedno s křížem, jak jej musíme znáti, jemu rozuměti!

A nejpádnější, nejdojemnější a nejvíce přesvědčivé slovo promluvil Ježíš Kristus sám. Když na posled mluví v klidu před prvním krokem na kříž, všechny myšlenky maje upřeny ke kříži, modlí se: »Otče, oslavil jsem jméno tvé na zemi, dokonals jsem dílo, které jsi mi uložil. Oslav tedy nyní ty mne.« Svatý Pavel vypravuje další: »Byl

vyslyšen pro svou synovskou oddanost. Protože se ponížil, stav se poslušným až ke smrti kříže, povýšil jej Bůh a dal mu jméno nade všechna jména, aby jménu Ježíše Krista na kolenou se klanělo nebe, země i peklo.« Na kolena před křížem máme přivésti lidstvo. To se však nestane bez vyličení kříže tak jak svatý Pavel jej líčil, že se potom mohl podívat Galatským do očí, jak mohli býti tak šílení, že neklečí před křížem s pokornou poddaností a s oddanou láskou, když přece před jejich očima byl Kristus ukřižován v dramatickém líčení Pavlově. Hlasatelem slávy a vítězství kříže Kristova je kněz. Jak tedy musí rozuměti kříži!

Ano, kříž je napřed knězův, musí býti napřed knězův, má-li se státi také křížem spásy věřícím.

Musíme tedy hleděti na kříž. Budeme se snažiti poznati, jak je kříž knězi pramenem kněžské víry, kněžské naděje, kněžské lásky. Jak je pramenem všech ctností vůbec, protože je pramenem kněžské spravedlnosti, opatrnosti, střídmosti a statečnosti.

A budeme se modliti, abychom pochopili, proč všem pravým kněžským duším byl kříž knihou, pramenem vody živé, zbraní dovnitř i na venek, nejsladším domovem, Boží silou a Boží moudrostí.

a žádné ctnosti tolik nezáleží jako na víře. To není jen nauka theologie, nýbrž zřetelná nauka Vtěleného Syna Božího. V jeho řeči o víře, přenášející horu, je na konec toto slovo:

»Jak budete věřiti, tak se vám stane.« To jest, takové jsou výsledky našeho života a naší práce, jaká jest naše víra. Protože životní úkol kněze jest jedinečný, protože jeho práce životní jest jen jediná práce, totiž práce kněžská, proto první místo v jeho duši musí také míti víra kněžsky orientovaná. Jinak by kněžský život nesplnil svého poslání, kdyby nerostl z této kněžské víry. Musí tedy nejdříve býti nám kříž pramenem kněžské víry.

Kněžská víra je sice táž božská ctnost jako víra každého katolického křesťana, ale má svůj ráz. První předpoklad kněžské víry je, že náš život není jen život katolického, ideálně žijícího občana. Protože naše práce životní je práce rozdavačů tajemství Božích. Tajemstvím Božím je posvěcen veškeren náš život a veškerá naše síla. Kněz, jenž celou svou silou není rozdavačem tajemství Božích, nýbrž odborníkem v rozdávání tajemství pozemských a lidských, zpronevěřuje se svému životnímu povolání. Naše životní síly jsou posvěceny službám nadpřirozena. Proto víra kněžská musí znáti hloubky tajemství Božích, musí rozuměti cestám nadpřirozena. Více, nežli kterýkoli věřící, protože ten, jenž jest povolán vésti a učiti druhé, musí míti mnohem obsáhlejší a mnohem pronikavější a mnohem podrobnější poznání víry.

Rozsah kněžské víry, její působnost a její životní význam lze stručně označiti hesly: *occulta divinitatis — sacramentum pietatis — intellectus et scientia — purificatio cordis*. Pět otevřených pramenů kněžské víry. Mimoděk se nám již při tom vybaví Kristův kříž, a slovo církevního učitele, že rány Krista na kříži jsou prameny života.

Occulta Divinitatis. (Taje Božství.) Úžasná hloubka milosrdenství Božího se spokojuje vírou, která z tajů Božích největší část si neuvědomuje a jen několika hlavními rysy taje Božství tuší, jsouc ochotna k nim přisvědčiti, až je pozná. To je *fides implicita*, víra nevýrazná, která je záchranou takového množství duší, která však pro kněze znamená zanedbávání stavovské povinnosti a tedy vlastně hřích. Nás taje Božství musí vábiti. Nás musí plniti vědomí, že žijeme prostřed Božích tajemství, prostřed tajemství Boží moudrosti a Boží činnosti, že pracujeme prostřed Božích a božsky tajemných a krásných plánů, že tajemně sice, ale skutečně jsme v životném styku s tím, co theologie nazývá *Universale essendi principium*. Nejvyšší příčina všeho bytí.

To je základ a začátek kněžského významu slova *occulta Divinitatis*. Kříž nám je ustavičnou připomínkou tohoto základu. Zadívejte se někdy na kříž a dejte si odpověď, co je to. V hymnu *Adoro Te* se praví: *In cruce latebat sola deitas*. Kříž, toť výmluvný, protože božsky umělecký pomník Božích tajů. Co je kříž? *Occulta divinitatis*, skryté Božství, úmyslně skryté a úmyslně ve své skrytosti postavené nejen na cesty lidské, nýbrž i do lidského příbytku, aby tu vydávalo svě-

dectví tomu, co je nad lidské možnosti a nad lidské hodnoty. Bolestná otázka se často ozve, jak je to možno, aby kněz se stal tak pozemským ve smýšlení a jednání. A není jiné správné odpovědi na to, nežli ta: Ztratil se mu s očí kříž a proto zapomněl. Jako si zařídil byt a neviděl v něm kříž, protože se naň díval jako na součástku povinného zařízení, a proto jej přestal vidět, tak se mu ztratil s očí v životě kříž a neviděl *occulta divinitatis*, že jim a jen jim má býti jeho život zasvěcen.

Vědomí Božích tajů nás musí vábiti, jako každý taj vábí ku probadání. Nejsou totiž předmětem, který by stál mimo náš život, a proto musíme věděti vírou, co pro nás obsahují. Svátý Tomáš jedním slovem tu řekl pro víru všechno: *divina majestas*. To je Bůh pohledu víry: *velebnost Boha Tvůrce*, *velebnost dárce milosti* a *velebnost posledního cíle lidského života*. Jim musí nejlépe vírou rozuměti kněz, protože v nich jest jeho životní program. Viděti a ukazovati Boha Tvůrce a Vůdce cestami života, nejvyššího Pána s prvními nezadatelnými právy na život každého člověka; viděti a ukazovati význam, krásu a cenu díla omlouštění a života v milosti; viděti a ukazovati smysl života a všech jeho jednotlivostí ve světle posledního cíle. Jako pochopil celou teologii, kdo tuto trojici světlem víry pronikl až na hranice lidské možnosti, tak je teprve v celém smyslu kněžskou ona víra, která je živým životním názorem, prozřímáným, prožitým v tomto trojím směru. A nelze o ní lépe rozjímati, nelze jí lépe a hlouběji prožívat nežli tváří v tvář Ukřižovanému.

Kříž je zázrak *velebnosti Boha Tvůrce*; jsme

zvyklí říkati, že nejkrásnější dílo Boží jest Ježíš Kristus. Ano, ale Ježíš Kristus na kříži jest teprve celý Ježíš a Ježíš nejkrásnější. Mluví-li se o velebnosti majestátu smrti, jest Ježíš v majestátu své smrti nejvelebnější a nejkrásnější. Neboť se tu každému pochopitelně ozve v duši hlas o nejvyšších právech Božích, která zasahují až ku rozdělení duše, o velkolepých a velkorysých plánech Božích, kterých nedovede žádná lidská zloba zkrřížiti, ani zloba zabíjející. Zde pod křížem se učíme chápati, co znamená a jak vážná věc je naprostá podrobnost Bohu a jeho prozřetelnosti až k obětování života.

Učitel církevní praví, že z otevřeného boku Kristova vplynuly svátosti církve. Kříž je kořenem, z něhož vyrostly svátosti a veškerá milost ve svátostech a mimo svátosti udělovaná. Zde pod křížem pak je naše místo, když chceme rozuměti cestám milosti, majíce je přijímati nebo rozdávatí ve svátostech. Abychom si vryli nesmazatelně v paměť zásadu, že milost je ovoce dozrávající na stromě kříže, že cenou za milost jest obětování. Čím více rozumíme v tomto smyslu kříži, tím větší budou kněžské úspěchy ve přijímání kněžských milostí a v rozdávání milosti věřícímu lidu. Není milosti bez kříže. Není milosti bez ukřížovaného Ježíše, bez ukřížovaného kněze, bez ukřížovaného věřícího křesťana.

Věčný život je zřetelně napsán na kříži. Zdaž nemusel Kristus takto trpěti, aby dosáhl své slávy? To slovo Písma září zřetelně, radostně s kříže knězi, jenž v duchu víry a ve světle věčného života chápe svůj časný život. Pro věčný život byl postaven kříž; pro věčný život byl postaven kněz do

obce věřících, pro věčný život má se díti všechno jeho myšlení, mluvení a jednání. Tak se nám stane kříž Kristův neumlkajícím připomínáním vlastního a jediného cíle našeho života: Každý pohled na kříž vyvolá v duši myšlenku: Život věčný. Nikoli život slávy, radosti a pohodlí světa. Život věčný, život nejcennější, nejslavnější a nejradostnější.

Naše víra musí chápati to, co bylo nazváno *sacramentum pietatis*: tajemství synovské oddanosti a lásky, svaté člověčenství Kristovo, jeho život a jeho práci a jeho myšlení a jeho umírání a jeho vliv na lidský život náboženský. Musíme totiž vystoupiti výše, nad pouhou poddanost. Starý zákon volal: »Pane, Hospodine«, my však jsme vedeni volati Otče! Víra kněžská musí býti cele proniknuta vědomím tohoto tajemství synovství Božího. Ne otrok své povinnosti, nýbrž syn nebeského Otce, jenž svůj život věnoval zvelebení Božího království, to jest Boží rodiny na zemi. To je naše *sacramentum pietatis*, tajemství naší stavovské uvědomělosti, radosti a práce neochabující. To je duše naší kněžské víry. Syn Boží na zemi vzhlíží tu k Synu Božímu vtělenému. Naše kněžská moc je moc vtěleného Syna Božího. Je to moc Boží, procházející nástrojem svatého člověčenství Kristova do synů Božích na zemi, vyvolených rozdávati blažené účinky této síly, touto silou léčiti rány duší a vlévati božskou sílu do sil lidských. Proto musí naše víra dobře rozuměti tajemstvím svatého člověčenství Kristova.

Proto musí především rozuměti kříži Kristovu nebo Kristu na kříži. Neboť Kristus na kříži jest vyvrcholení této moci. Kříž sám je především *sacramentum pietatis*, tajemství synovské lásky

Syna Božího k nebeskému Otcí. Vlastního Syna neušetřil Bůh, vydal ho za nás všechny. A Syn Boží svou synovskou oddanost mohl vyjádřiti na kříži nejenom slovy Dokonáno jest, nýbrž slovy svatého Pavla pozměněnými: Tak Tě miluji, nebeský otče, že se vydávám. A jak se vydal! Jen chvílku pozorujte Ukřížovaného v jeho tajemství synovské lásky a poznáte, jak vznešené je toto tajemství synovské lásky, vznešenější nežli největší láska. Ani místečka si neponechal bez bolesti, celá jeho bytost, které kdysi v jásotu nad její krásou zpívali andělé, celá bytost až k otevřenému srdci, až do hlubin duše, zbavené pocitu Otcovy přítomnosti, jest vyplněním prorockého slova: a planta pedis usque ad verticem non est in eo sanitas — od šlepeje až k temeni hlavy není na něm zdravého místa. Všechno, všechno je proměněno v jediný plamen synovské lásky. Sláva jest proměněna v trní, žár lásky je proměněn v palčivost bolesti, tělo pracovníka proměněno v rozdrásané tělo mučedníka, takže nad tou změnou slunce hasne a zem se zachvívá. Ó tajemství, ó svátosti synovské lásky! Kdy tě pochopím? Kdy před tvou tváří mi shasnou pozemská světla, ne slunce, nýbrž bludičky? Kdy se zachvěje má bytost radostí, že smí se též tak proměnit v tajemství kněžské synovské lásky! Jen dvojí kněžský život je možný: buď život kněžského úředníka, to jest otroka, domnívajícího se, že je pánem, nebo život syna, jenž Boží rodině se obětuje, svým bratřím. A žádná kniha nám nedá to, co nám dá kříž s Kristem ukřížovaným, víru v toto naše sacramentum pietatis. Pak teprve je život kněžský pravým kněžstvím, možno-li o něm užíti slov, že jest kněz veden v celé své snaze vědomím;

že se vydává za své bratry v zájmu Boží rodiny na zemi. Pak teprve jsme si vědomi celé cti svého povolání, pak teprve pochopíme v čem záleží kněžská čest.

Ve své řeči na rozloučenou mluví božský Spasitel o svém kříži a o Duchu svatém: »A já budu prositi a jiného Utěšitele dá vám... když přijde onen Duch pravdy, naučí vás všelike pravdě. Z mého vezme a dá vám.« Kněžská víra je spojena se dvěma dary Ducha svatého, které jsou v určité míře dány každé duši poctivě věřící, ale v celém svém významu jsou průvodci víry kněžské. *Dar rozumu a dar umění, donum intellectus et donum scientiae.* Dar rozumu je světlo, kterým učitel víry proniká dále, než může proniknouti přirozené světlo rozumu. Aby totiž všude viděl a chápal zásady nadpřirozené, nadpřirozené smýšlení aby ho vedlo v jeho práci. A darem umění dovede vycítiti, co je podle víry a co je proti víře. Potřebujeme cviku, abychom o nich uměli čísti ve svém kříži, když naň v rozjímání patříme. Kdyby byl Ježíš Kristus neumřel na kříži, nebyl by jeho život takovou pronikavou řečí o pravém rozumění lidskému životu. Položil svůj život ne za politické naděje svého, v největší části politikou zaslepeného lidu, nýbrž za něco vyššího, nežli všechny pozemské zájmy. Položil svůj život za lásku nebeského Otce, aby se jí dostalo lidstvu za každou cenu, i za cenu jeho vlastního života. On, Boží Slovo na kříži, s kříže mluví své nejvýmluvnější slovo o tom, jak rozuměti smyslu života. Že nerozhoduje nic, co jest jakkoliv spojeno se zemí, že rozhoduje jedině věčnost, zájmy věčnosti, zájmy duchovní. Co je kněz, není-li proniknut touto myšlenkou a tímto rozuměním, že pro

něho platí jediné to, čemu theologie říká myšlenka věčnosti, *rationes aeternae*? Na kříži není nic pozemského, nic časného. Tam časné všechno umřelo; umřelo sice v mučivé bolesti, ale muselo umřítí, aby světu se dostalo skutečného vysvobození a povýšení do stavu nejvyššího. A kříž se stal od té doby také rozhodujícím soudcem o příslušnosti ke skutečnému království Božímu. Smysl pravého života jest v nadpřirozených pravidlech života, v podrobení se všeho přirozeného zájmům nadpřirozena. Moudrost kříže je právě toto slovo: nadpřirozeno. Kéž vždy dobře vidí kněz na svůj kříž v dobách, kdy se naturalismus vměšuje i do toho nejvyššího, ochromuje nejkrásnější úmysly a zákony církevní.

Zbývají nám poslední dvě hesla, jež mluví o ušlechtní kněžského srdce a o útěse života z kněžské víry. *Timor a purificatio cordis*. Bázeň a očištěné srdce. Patří to k sobě. Strach, abychom neztratili Boha, bychom nebyli ničím odloučeni od toho, jež nadevše miluje naše srdce. A pak očištění tohoto srdce, aby neulpívalo na ničem nižším, než Bůh a jeho zájmy, aby srdce naše znělo neutuchajícím toužením: nikdy nízko, vždy výše. Kněžsky vychovaná víra, jak jsme dosud o ní mluvili, nutně vede k této svaté synovské bázni o Boha v duši a srdci; sama očišťuje srdce, aby nebylo nikdy spokojeno s nízkým, aby usilovalo stále výše. Jen musíme viděti na kříži tuto bázeň a pramen takto očišťující.

Slyšíme s kříže úzkostné volání: »Otče můj, Bože můj, proč jsi mne opustil?« — Ani slova o bolestech, ani slova nespokojenosti, nýbrž jediný strach

roztrásá celou duši v tomto tajemném okamžiku: strach o lásku a spokojenost Otcovu. Když nás třeba všechno opouští, když zklamání drásají duši a trhají ve vůli nejsvětější rozhodnutí a odhodlání, tu nám kříž připomene, že jen jedinou bázeň má znáti naše duše, bázeň o Boha. A naopak též: ničeho se nemusíme, ba nesmíme báti, máme-li svého Boha, jemuž jako dítě Otcí jsme oddáni. Kříž je svatou lázní duše. V jednom officiu se praví: »Krev Ježíše Krista, Syna Božího očišťuje nás od všelikého hříchu.« Za všechna přilnutí hříšná a nízká musel Syn Boží na kříži platiti svou nejdražší krví, prolitou v nesmírných mukách. Stopy jeho krve na kříži na nás hledí, hledí vyčítavě i s povzbuzením. Obejmi kříž, líbej jeho svaté rány, noř se do bolestného odloučení na kříži, aby tvá duše se očistila, aby odloučením se uměla očistiti a povznésti.

Adoremus Crucis signaculum, per quod salutis sumpsimus sacramentum. Pokloňme se znamení kříže, skrze něž jsme dostali tajemství spásy. Jednou za rok se tak modlíme oficiálně, ale denně se tak modlí kněz, vděčně poklekaje před svůj kříž a pozdvihuje se, aby políbil nohy ukřižovaného. Ano, Adoremus. S kříže jsou nám rozluštěny všechny záhady života a našeho názoru na život a na svět.

D od kolébky do hrobu provází člověka naděje. Jako světlý anděl stojí nad nemluvnětem, zlatí sny jinochovy, září z očí mladého muže, vede muže v bojích života k největším činům, jako svatozáří svítí s tváře starcovy a na hrobě člověka postavila kříž, vítězné znamení naděje největší. Každý stav stojí svou nadějí, ale kněžský stav musí mít naději nejvyšší a nejpevnější, protože on je hlasatelem a strážcem radostného optimismu ve všech katastrofách, jež se na zemi střídají. Dovedeme pochopiti chmury pessimismu na tváři kteréhokoli člověka, ale nedovedeme pochopiti kněžský život bez radostného, všemu odolávajícího optimismu; neboť apoštolát tohoto svatého optimismu je podstatnou částí kněžské práce. Je tedy božská ctnost naděje podstatnou částkou kněžské sebevýchovy.

Naděje je přesvědčení o zaručené dosažitelnosti toho, co je vysoko a vyžaduje překonání velkých překážek. U proroka Isaiáše je heslo vykupitelské: *Posui te in lucem gentibus ut sis in salutem ad extremum terrae*. Činím tebe světlem národů, abys byl spásou mou až do konce světa. To je program života Vtěleného Syna Božího, to je program kněžské činnosti a program kněžství novozákonního vůbec. Býti světlem celému světu, světlem, hlásajícím spásu. Prorocká slova o Vykupiteli končívala ujištěním: *Reliquiae salvae fient*. Zbytky budou zachráněny. Ale kněz má býti světlem, jež hlásá největší naději: *Qui crediderit, salvus erit*. Kdo uvěří,

bude spasen. Hlásáme a máme svým postavením udržovati největší naději na největší štěstí a nejvyšší dokonalost, jaké jen lidstvo může dosáhnouti.

O koho se má opíratí tato naděje? Jaký je smysl kněžské naděje? Řekněme si opět hesla: *Omnipotentia auxilians* — *principium perfectae bonitatis* — *timor mundanus* — *paupertas spiritus*.

Omnipotentia auxilians. Pomáhající všemohoucnost. Božská ctnost naděje se upírá k Bohu, opírajíc se o jeho pomoc k dosažení dobra, jež odpovídá síle tohoto pomocníka. Bůh pomáhající však má nekonečnou sílu a proto jsme pevně přesvědčeni, že opření o něho, nemáme nejmenších obav, že by jeho moc kdy selhala. Radostně a proto klidně očekáváme, že dosáhneme všeho, čeho máme dosáhnouti ve svém poslání. Kněžské poslání jest opravdu poslání nadlidské, neboť kněz není jenom prorok nejvyššího, jest nástroj, konající dílo nejvyššího i dílo nejvyšší. Dílo, jež znamená vrchol veškerého snažení nejvyšších lidských snah, přivedení lidstva k životu s Bohem, z Boha a u Boha navždy. Proto každá jiná pomoc by byla výsměchem, kdyby nebyla nám zajištěna pomoc, která se jmenuje *Omnipotentia auxilians*. Bůh může opravdu všechno a o každé překážce platí slovo žalmu: *Qui habitat in caelis irridebit eos*. Jenž přebývá v nebesích, vysměje se jim.

Ale to musí býti skutečné přesvědčení o našem úkolu na zemi. Nejsme povoláni, bychom byli hospodářskými, národními a nevím jakými ještě vůdci lidu, nýbrž jsme výlučně povoláni vésti lid k tomu nejvyššímu, k věčné blaženosti. A proto je přesně výrazem ducha kněžského doufání a snažení toto

slovo svatého Tomáše. Quaecumque alia bona non debemus a Deo sperare nisi in ordine ad beatitudinem aeternam. Homini speranti beatitudinem aeternam, habito respectu ad istam spem nihil est arduum, nam homini anhelanti aliquid magnum, parvum videtur quidquid est eo minus. Všechna ostatní dobra nemáme od Boha doufati, leč ve vztahu k věčné spáse. Člověku doufajícímu ve věčnou blaženost vzhledem k této naději nic není obtížné; neboť člověku, usilujícímu o něco velikého, malým se zdá . . . To jest obsah nebo duch slova omnipotentia auxilians, ve kterou doufáme ve svém životním povolání.

Principium perfectae bonitatis. — Původ dokonalého dobra. — Pomáhající všemohoucnost je knězi zajištěna pro jeho život a pro jeho práci, ale jen jedním směrem. Aby totiž kněz touto mocí usiloval o překonání zla, o vítězství dobra v lidských duších. Kněžská naděje nestojí se založenýma rukama, očekávajíc, až Bůh učiní zázrak své všemohoucí pomoci. Zlo se překonává pěstováním dobra. Tento boj se musí napřed a nejvíce odehrávat ve vlastní duši a ve vlastním srdci kněze. Bůh jest naše síla, ovšem. Ale ne síla, která pobíjí naše nepřátele a protivníky našeho životního díla, nýbrž, která z nás činí nástroje vhodné, podobné povaze této moci, která nás doplňuje a ovládá dobrem. *Zdroj dokonalého dobra* vidí kněžská naděje v Bohu, zdroj, z něhož proto s celou dychtivostí Bohu zasvěcená duše čerpá. To je totiž cesta k dosažení skutečné všemohoucí pomoci. Nelze doufati v pomoc všemohoucí, leč tomu, kdo v Bohu má zdroj své duchovní síly a svatosti svého života. Všechna vítězství kněžská v duších jdou jen přes vítězství

ve své vlastní duši. Když zde je zakotvena kněžská naděje, pak se nikdy nezklame kněz ve své práci na duších. A naopak také: marné je všechno bojo-
vání proti zlu venku, není-li zlo potíráno ve vlast-
ní duši kněze.

Nesměli bychom býti lidmi, aby se o nás nepo-
koušel *timor mundanus* — lidská bázeň. — Bůh
pracuje zvolna, tiše, hrubému oku neviditelně. Za
to překážky neživé i živé se vnucují se strašidlovým
divadelnictvím. Strach ze světa, strach před ztráta-
mi pozemskými, strach před spoustami, které může
nadělati organisované nepřátelství nebo nepřízeň
mocných. To všechno je *timor mundanus*, který
ochromil tolik kněžských duší a rukou, že se dali
do smlouvání, ustupování, spokojování se menším
zlem a tedy ovšem nutně i menším dobrem. Svátý
Tomáš má takovou teorii o světském strachování:
*Spes expellit timorem mundanum, quia non ponit
in mundo finem suum, quia non amat mundum.
Regulatur in omnibus secundum Deum, quem reve-
retur et cui se subjicit. Ideoque spes innixa divinae
omnipotentiae et misericordiae est certior omni
arte.* — Naděje vyhání lidskou bázeň, poněvadž
svůj cíl neklade do světa, ježto nemiluje svět. Ve
všem se řídí podle Boha, ježž ctí a jemuž se po-
drobuje. Proto naděje, opřená o Boží všemohouc-
nost a milosrdenství, jest jistější nežli všechno
umění. To je jako výsměch leckteré kněžské práci.
Nemá dosti odvahy zahoditi všechno světské, ze
strachu, že by světským pěstovaným na druhé straně
mohly býti duše odlákány od Boha. Proto také to
světské pěstuje s vervou, která až příliš prozrazuje,
že miluje svět, jako by svět byl jeho cílem, že se ne-
řídí ve všem výlučně zásadami Božího zjevení, ze

strachu před mocí světa a jeho záležitostmi a jeho dober. Konec kněžské ctnosti božské naděje. A pak ovšem výsledky jsou také podle toho. Tu také platí slovo Boží: *Abjicite opera tenebrarum et induimini arma lucis*. Odvrhni zbraně temnot, vezmi zbraně světla.

Naše zbraně jsou zbraně Boží, ne zbraně světa. Pro užívání zbraní Božích máme milost ze svěcení kněžského. Ale na světských zbraních se dosud kněz vždy jen pořezal — a poranil duše i církev. Ovšem v zápalu přítomnosti se to nechce viděti, ale dějiny již řekly své slovo. A to je slovo stejné s tím, co řekl svatý Tomáš ve své teorii o bázni světské. Božská naděje je jistější než všechno umění. A leckterý kněz si myslí, že uměním světským obrací svět! Vysměje se jim, jenž přebývá na nebesích.

Život ze ctnosti božské naděje má své ovoce, jehož sílu nikdo tolik neprožije a nevychutná jako kněz. *Paupertas spiritus*. — Chudoba duchem. Pravím »ovoce«, protože je to souhrn všech dosud naznačených myšlenek. *Desinit quaerere in se ipso vel in aliquo alio magnificari per superbiam vel in honoribus vel in divitiis* Jediné jest bohatství, jediná jest velikost, jediné jest vyznamenání, hodné kněžské naděje. Bohatství duší k Bohu přivedených, velikost obětí pro duše přinesených, vyznamenání vše znamenající služebníku všemohoucího Pána. v jehož službě se strávil. To je kněžská ctižádost, co je kněžská naděje. Jaká naděje, taková ctižádost. A svatá božská ctnost naděje, kněžsky pochopená a kněžsky žitá, nemůže vyzníti jinak, nežli v tuto chudobu duchem. V sobě a pro sebe nehledá leč vypěstování schopnosti na dobrý nástroj Boha, Boží milosrdné všemohoucnosti; bohatství a sláva jsou

mu věci, pro které ho hlava nikdy nebolí. A potom pochopí a v jáсотu duše zakusí kněžský smysl Spasitelova slibu: Blahoslavení chudí duchem, neboť jejich jest království nebeské. Jejich jest, jako vítězova jest dobytá říše. Jejich jest, protože mu dopomohli k vítězství nad královstvím světa.

Kněžská naděje z kříže. Nemůže nikdo s takovým dojetím pozdravovati kříž jako kněz slovy: *O crux ave, spes unica!* — Pozdraven buď kříži, jediná naději! — Kněz nejlépe rozumí obrazu onoho moderního mistra, jenž namaloval kříž a kolem něho seskupil postavy, hlásající nejsilnější a neočekávanou naději: dětinně důvěřující Magdalenu, ženu, kterou chtěli pro její hřích kamenovati, která však se nevzdala naděje, setníka prosícího o uzdravení svého služebníka. Matka pozdvihuje své dítě ku pramenu milosti v srdci Ukřížovaného, slepec upírá vyhaslé oko na věčnou moc a dobrotu, hlavu svého umírajícího muže pozdvihuje žena směrem ke kříži. Hřichy, slepota, zesláblost k smrti, to je kněz, vysílený bojem uvnitř i na venek. Kříž se mu stane pramenem nové naděje. Kříž mu poví, co dovedou lidé a co dovede všemohoucí milosrdenství. Boží. Lidé dovedou chytrým vypočítáváním ničiti to nejvyšší, ale všemohoucí milosrdenství ukazuje na kříž a hlásá, že dovede z pohrdnutého světem učiniti jedinečnou sílu a jedinou naději, která nikdy nezklame. *Infirmi eligunt, ut fortia quaeque confundat.* I do největší beznaděje mluví kříž výmluvnou řečí o nejpevnější naději, protože proti lidské síle a moudrosti, on nám vždy postaví na oči Boží sílu a Boží moudrost, která zahanbí všechno, jen ne doufajícího. Staří Kartuziáni si do rádrového znaku dali kříž na zeměkouli a kolem

znaku napsali: Stat crux dum volvitur oribus. Nad převraty světa pevně a neochvějně stojí kříž a s ním pevně stojí, kdo ve svaté naději se o kříž opírá. Toť heslo kněžského pohledu na kříž, když převraty světa se zdají obracet všechno k peklu.

Nad převraty světa stojí kříž, protože nám hlásá vítězství Ukřižovaného. Celý život Kristův byl to, co je kříž, totiž strádání, pohrdání, ukřižování. A přece se tento život Kristův stal zdrojem veškeré útěchy, která plyne do veškerého našeho doufání. Kříž byl Židům pohoršením, pohanům blázněním a přece zachránil vše, co všechno židovské sebevědomí a pohanská moudrost přivedla ke zkáze. Přece zachránil — ne, právě proto zachránil, že byl pohanům blázněním a Židům ohavností — neboť to bylo znamením, že vše na něm je božské.

Kříž nám ukazuje omnipotentiam auxiliantem. Všemohoucnost pomocná zvítězila nad hříchem, který slavil dosud triumfy, jimž podléhalo všechno. Kříž svou všemohoucností vrátil lidstvu právo na nebe a otevřel brány ráje. Milost a sláva prýští se v nadbytku pro všechny duše a pro všechny věky ze srdce Božího, jež pomáhalo až do vykrvácení, jež pomáhá až na hranice všemohoucnosti. A všemohoucnost hranic nemá. Kříž ukřižoval smrt: Mors et vita duello conflixere mirando, Dux vitae mortuus regnat vivus. — Život a smrt se utkaly v podivuhodném zápasu. Vůdce života mrtvý vládne živý. — Jak bychom mohli jíti životem ve skleslosti beznaděje, když se naše duše zahledí na kříž? Život, nepřekonatelný život, všechny možnosti křesťanského života, to je řeč kříže, jediné naděje.

Proto vidíme ve kříži to, co bylo nazváno principium perfectae bonitatis. Na kříži bylo přemo-

ženo zlo, vzata mu všechna jeho vítězná moc. Kříž se stal znamením dobra a svou mocí se stal pramenem dobra, plynoucím do duše, která se umí ke kříži s láskou přivinouti. U prvních křesťanů bylo to vědomí tak živé, že skutečně všechno začínali znamením kříže, aby to bylo požehnáno dobrem.

Tomu musí nejlépe rozuměti kněz, že jeho cesta za dobrem musí vésti přes kříž a že kříž neustává jej upozorňovati na sebe jak prostředníka všeho dobra, o které kněz svou prací usiluje. Skrze kříž ke světlu. Kříž naše i nejchmurnější myšlenky vyvede do světlé naděje, že se podaří vše tomu, kdo je sjednocen se svatým křížem, pramenem nejvyššího dobra. Dobro božské, totiž svatost, nás spojuje s Bohem samým a tak jest naše naděje vždy největší, nezdolná je naše síla. Tím spíše, že nám kříž připomene vždy vlastnosti tohoto pramene všeho našeho doufání, totiž dobrotivost a věrnost Syna Božího, jež se tak skvělým způsobem ukazuje na kříži. Tak jednorozený Syn Boží miloval lidské duše, že se vydal ve smrt za ně. Tak jednorozený Syn Boží miloval pastýře lidských duší, že jeho dobrota a jeho věrnost jsou jim dány tak, že jim svěřil všechno, co pro lidské duše vydobyl. Krví srdce Spasitelova je tolik napsáno na kříži, ale kněz musí si často a znova čísti, co je tam napsáno pro jeho doufající duši:: Nekonečná dobrota, věrnost a láska největšího vůdce a pastýře duší, nekonečná láska Ježíše Krista, zvláště ke knězi.

Mluvili jsme o moderním obrazu ke kříži, jediné naději. Ale dávno před moderním umělcem maloval svatý umělec pod vlivem Ducha svatého jiný obraz. Psal slova ke kříži. To je druhý žalm. Nikdy

nemůže tak působiti grandiosnost tohoto žalmu, jako když se jej modlí kněz pod svým křížem s duší plnou starostí a obav. Obklopen nepřátelstvím se všech stran, drásán útoky strachu před světem a jeho mocí, modlí se: proč se bouří národové a kmeny kují marné plány? Scházejí se králové země, vládcové se umlouvají na Pána a jeho Pomazaného. Roztrhejme jejich pouta a jho jejich odvrhněme . . . Hospodin ve svém rozhorlení je děsí: Já přece jsem králem Sionu . . . Dám ti národy v majetek . . . Blaze všem, kdo doufají v něho. Více neřeknu, protože nic nemůže odstraniti světský strach z duše bojácné lépe, nežli takový text pod křížem, jenž je skutečnou řečí kříže všem, kteří se bojí.

Co kříž mluví o chudobě duchem, to pochopí každé dítě a proto i bez dlouhých meditací pochopí pozorný pohled kněze na kříž. Vždyť kříž je pomník programu vtěleného Syna Božího, jenž byl takovým duchem veden: Nehledám vůli svou, nýbrž vůli Otce, jenž mne poslal. Vrchol chudoby tělesné, vrchol chudoby duševní, když pozbyl i pocitu jistoty Otcovy přítomnosti, vrchol pohanění až do potupné smrti, vrchol chudoby před světem, ale právě proto vrchol slávy a bohatství, které dostačí pro celý svět pro všechny duše všech věků, kterým potupa kříže bude chloubou, jako apoštolu Pavlu, když zpíval: *Mihi absit gloriari nisi in cruce Domini nostri Jesu Christi.* — Buď ode mne daleko, chlubití se jiným, nežli křížem Pána našeho Ježíše Krista.

Kéž bychom dobře viděli, jaký je smysl toho slova: *O crux ave. spes unica.* Plakali bychom a smáli bychom se zároveň. Plakali nad nedostatky

své naděje, slzami lítosti bychom zalévali naději svou a smáli bychom se všemu, co se nám staví v cestu. A radostný, spokojený a klidný úsměv by byl údělem naší duše i naší tváře, usměv nehynoucího optimisty, jenž svůj optimismus čerpá a posiluje s Kristova kříže.

Královna zlatohlavem zářivým oděná se blíží, královna ctností, božská ctnost lásky, s pohádkově blaživým průvodem. Jestliže na víře a naději stojí kněžský život vůbec, je božská ctnost lásky pokladem štěstí kněžského života, a jest hodna, aby kněz ji měl jako skvost nejdražší, který mu dá na všechno zapomenouti.

Když pozorně čteme nauku svatého Tomáše o božské ctnosti lásky, pozastavíme se záhy nad tím, že životně spojuje tyto dva pojmy: *charitas a beatitudo aeterna* — láska a blaženost. Jeho nejhlubší a nejkrásnější myšlenky o božské ctnosti lásky rostou právě z této dvojice. Nebe totiž je příbytkem Nejvyššího a nejdokonalejšího Dobra a proto jen nebe může býti kolébkou lásky a jejím domovem a živitelem jejího plamene. Tolikrát slyšíme slovo svatého Augustina: *Amor meus pondus meum, eo feror quocumque feror*. Láska moje váha moje, ta mne táhne kamkoli jsem tažen. A musíme vědět, že je to ukazatel cesty kněžské ctnosti božské lásky. Láska je styk srdcí, společnost srdcí a sice tam, kde je vyšší dobro milované. Proto božská ctnost lásky vyžaduje směřování celé bytosti knězovy k Bohu, k životu s Bohem, ke spojení s Bohem, což je uskutečněno v nebi. Nebe jest ideál lásky ne proto, že bude duše blažena sobeckou blažeností, nýbrž, že bude nejbliže u toho, jež jest oddána celým srdcem. Má-li tedy duše naše planouti svatou láskou k Bohu, musí býti proniknuta myšlenkovým spojením se sídlem Boha

a jeho nejdokonalejší blízkosti, s nebem. To jest onen nadpřirozený kněžský duch. Svatý Pavel řekl: *Nostra conversatio in caelis est*: naše společnost jest v nebi. Tam se uchýlovala jeho duše, tam zalétala v každou chvíli ticha, tam patřila na nejdokonalejší dobro a bezúhonnou krásu Boha a tak vypěstovala takovou lásku, že mohla zpívati o ní píseň zázračné hloubky, v níž se odráží opravdu vlastnosti nebe: To jest onen duch, který jinou kněžskou duši pohnul ke slovům: Jak se mi oškliví země, když patřím do nebe. Slábne láska k pozemskému, slábne a ztrácí se smysl pro normy pozemskosti a roste společenství s nebem, společenství lásky s Bohem. To je také smysl onoho slova apoštolského, že jsme spoluobčany svatých a domácích Boží. Ne až po smrti, nýbrž již nyní v pravém kněžském životě jimi musíme býti. Býti u Boha doma, více doma, nežli v pozemském domově, více a hlouběji se vyznati v jeho zásadách, dokonaleji znáti jeho krásy, pronikavěji se poddávati jeho vlivu. To jest ono prostředí, které tvoří kněžskou duši, naplněnou božskou ctností lásky.

Jen když je tento základ položen a udržován, jest možna kněžská láska k Bohu, kterou označíme slovy: *plus quam seipsum — totaliter*. — Jen z takového základu lásky se rodí onen blažený průvod lásky: *gaudium — pax — misericordia — sapientia*. A takový celek jest nejšťastnější kněz, protože svou láskou jest opravdu Kristem.

Plus, quam seipsum: Více nežli sebe. — Božský Spasitel si jednou zasteskl: Lidé více milovali temno, nežli světlo. Jeho obrazná řeč znamená stesk, že milují více zemi a sebe, než jej. To je zárodek veškerého úpadku a hříchu, miluje-li člověk

nejvíce sebe a miluje-li více zemi a sebe nežli Boha. To je začátek veškerého duchovního života, veškeré askese a celé svatosti, umí-li člověk *milovati více Boha nežli sebe*. Od kněze se to očekává jako samozřejmost, že není sobecký, že zájmům duší dovede se obětovati a zapomenouti na sebe, jako by byly jen duše, jež má vésti a zachraňovati pro Boha. Ale vrozené sobeckosti se to zdá strašný požadavek, jenž ve svých důsledcích vlastně je požadavkem hrdinského odříkání. Neubráníme se úsměvu, když vidíme, jak zchytří jde svatý Tomáš na takovou řeč sobeckosti a jak ji poráží filosofií. V jednom takovém neviňoučkém *Sed contra* praví: Augustin ve své knize o Křesťanském učení dí: Jestliže sebe milovati nesmíš pro sebe, nýbrž pro Boha, jenž jest jediný správný cíl tvé lásky, nemůže se nad tím pozastavovati žádný člověk, jestliže i jeho miluješ pro Boha. Svatý Tomáš k tomu jen přidává kousek filosofie: *Sed propter quod unumquodque et illud magis. Ergo magis debet homo Deum diligere, quam seipsum.* — Co je příčinou, samo je více. Tedy člověk musí Boha více milovati, než sebe. — Jestliže je věc cenná pro spojení se zlatem, zlato samo více. Je žádoucnější a cennější, protože pro ně je věc cenná a žádoucí. Je-li nám tedy přikázáno milovati sebe i bližního pro spojení s Bohem, je přikázáno milovati Boha více nežli sebe sama.

Nelze tedy jinak. Je naší povinností milovati Boha více nežli sebe, neboť jsme Bohu obětovali svůj život, jeho zájmům a cílům, tedy jeho lásce jsme zasvětili veškerý svůj život. — Vyrůstá ze země bylinka. Proč vyrostla, proč vztahuje listy ke slunci, proč se rozvíjí v krásný květ, proč vadne,

když uzrály její plody? Nežije pro sebe, žije vyplnění plánu a zákona vyššího, jenž jí velí žít, růsti a přinášeti užitek pro vůli zákonodárce, aby bylo dosaženo celého obrazu jeho velikosti a krásy. Básník by řekl, že bylina miluje celek více nežli sebe. Světci říkali, že miluje Boha více nežli sebe, a svatá Kateřina Sienská volala na květiny. »Mlčte, mlčte, nemluvte tak hlasitě o svaté božské lásce.« Proč lidé radostně za vlast obětovali své statky a životy? Proto, že vlast milovali více nežli sebe. Jak se nám tu otvírá nekonečná perspektiva království Božího nad královstvím našich vlastních zájmů, a s touto perspektivou poslední a nejhlubší pochopení tohoto milování Boha více nežli sebe! Podobno je království nebeské člověku urozenému, jenž ubíraje se do dalekých krajů, zavolal své služebníky, odevzdal jim svůj majetek a řekl jim: Těžte jím, dokud nepřijdu. To je království Boží pro kněžský život: těžiti Božím majetkem, uskutečňovati nesobecky Boží plány, aby až Pán po druhé přijde, našel všechny ony duše, jež měly býti zachovány pro věčný život, aby je našel krásné a Boha hodné. Pro nás jsou to všechny duše, protože o žádné nesmíme říci, že by nepatřila k vyvoleným. Kněz je tohoto království Božího nejen prvním občanem, nýbrž prvním pracovníkem a odpovědným pracovníkem. Proto kněz nejvíce musí býti podoben květině, vlastenci, správci Božího majetku. Ve svém kněžském životě musí viděti tuto perspektivu, která je skutečnou perspektivou genia, perspektivou, sahající až k Bohu, jehož svatý Tomáš nazývá fontale principium omnium, qui beatitudinen participare possunt. — Zdroj bytí pro všechny, kteří mohou míti podíl blaženosti. — Proto je

našemu životu ohniskem, z něhož vycházejí a do něhož se vracejí všechny paprsky dobra a krásy, všechny paprsky tepla naší duše. To je celý smysl našeho života: Milovati Boha více nežli sebe.

Poslední heslo o božské ctnosti lásky je vlastně heslem, které může v celém jeho dosahu pochopiti jen duše svatá. Ale duše kněžská musí je znáti, ono musí býti druhým ideálem její svaté lásky. Milovati Boha *totaliter*. Zcela. Milovati Boha láskou bez mezer. Milovati všechno, co k Bohu patří, milovati, nejen celou silou duše, nýbrž milovati celou schopností, celou možností lásky v duši uvéstí ve skutek, v činnost. Milovati stále hlouběji a vroucněji, protože Bůh je nekonečný a nikdy se nemůže přijíti ke hranici, kde by se mohlo říci: Již nic nového v Bohu nenalézám. O tom dále mluvíti nebudu, protože neumím. Řekl bych vám: Ite ad Joseph — jděte k duším, které byly Bohu tak blízko a uměly tak milovati a Bůh jim dal milost, uměti o tom mluvíti.

Božská ctnost lásky pěstuje pravý kněžský charakter. Kněžský ráz člověka je skutečně dokonale označen průvodem božské ctnosti lásky: duchovní radostnost, pokoj, milosrdenství a moudrost. Komu božská ctnost lásky roste ze spojení s nebem, kdo miluje Boha více nežli sebe a podle své možnosti a podle Boží milosti miluje cele, stane se bytostí kněžsky ucelenou těmi čtyřmi složkami. *Radostnost* je vědomí dosaženého cíle. Kdo miluje, komu je láska příbytkem a útulkem duše, o tom praví evangelium: V Bohu zůstává a Bůh v něm. Nemůže býti radosti hlubší a ryzejší a proto blaženější, nežli splnění tohoto Božího slibu. Přestává

těkání a hledání. Nastává pokojné vědomí, že máme všechno a to nejvyšší. *Pokoj s Bohem, pokoj s lidmi, pokoj se sebou*, to jsou podmínky působení pokoje v duších. K tomu jsme povoláni. Ale také nám platí slovo Spasitelovo: Pokoj svůj dávám vám. Jen tehdy jej dáme, máme-li jej sami, neboť jinak mu vůbec nerozumíme a místo pokoje duše jen rozčilujeme. Známe myšlenku, vyslovenou nejednou v liturgii, že Bůh svou všemohoucnost nejvíce dokazuje svým milosrdenstvím. *Milosrdenství* pak je i všemohoucností kněžské působnosti. Nejsme pány, nejsme úředníky, nejsme soudci odsuzujícími, nýbrž jsme nástroji Boží všemohoucnosti, která duše a vůle vede a obrací a povznáší. Milosrdenství jest pramenem i naší všemohoucnosti v tomto úkolu. Dává je do duše pěstovaná božská ctnost lásky. Milosrdenství povstává ze sjednocení v lásce a působí, že se štědře a neúnavně rozdává, působí nejen smysl, nýbrž cit pro bídu druhého a dává vynalézavost jen lásce vlastní, aby se našel pravý prostředek pomoci. Jsme pak podle síly své lásky milosrdní více nežli k sobě i zcela. Pak chápeme bez obtíží, že z takového pramene lásky musí vyplynouti i kněžská moudrost, která vše umí posuzovati podle nejvyšší příčiny. Láska totiž učinila duši jedno s Bohem, působí vědomí jednoty a sourodnosti s Bohem. Proto pak úsudky milující duše jsou nejjistější, nejprípadnější a nejhlubší.

Obraz kněžské ctnosti božské lásky jsme kreslili. Ale před námi a přede všemi theology a svatými jej kreslila Moudrost vtělená, Svatý svatých, kreslil jej Ježíš Kristus na Kalvarii a všechno sloučil v obraz kříže. Kleče před svým křížem,

může kněz sledovati všechny myšlenky o kněžské božské ctnosti lásky, neboť kříž je zázračné dílo Boží lásky, volající po vzájemnosti.

Kříž je spojení nebe se zemí, nebe s duší lidskou. To je život věčný, aby poznali tebe, pravého Boha a jehož jsi poslal, Ježíše Krista. Kde poznáme lépe Ježíše Krista, nežli na kříži? Kde poznáme nápadněji skutečnost spojení nebe se zemí a skutečnou existenci nebe na zemi, skutečnou možnost zalétnouti do nebe a spojití se s jeho poklady? Jako patří k sobě ty dva pojmy: láska a nebe, tak patří k sobě láska, nebe a kříž. Zadívej se na svůj kříž, pozoruj svaté rány Ukřižovaného, každá krůpěj bude šeptati neodolatelným kouzlem: Na zemi stékala tato krev, aby ji učinila schopnu nebes. *Nos autem gloriari oportet in cruce Domini nostri Jesu Christi, per quem est salus, vita . . . per quem liberati sumus. Osvobození od pout země, abychom účinně mohli se vznést k nebi.*

Kříž Kristův učiní nezapomenutelným slovo svatého Pavla: Kristus zemřel za všechny lidi, aby ti, kterým dal život, nežili více sobě, nýbrž tomu, jenž je svou smrtí spasil. Kříž ukazuje až do posledních důsledků lásku, kterou člověk miluje Boha více nežli sebe. Kříž Kristův volá do všech věků a do všech kněžských duší, že nelze Boha milovati jen slovy, že třeba jej milovati láskou, která nás činí jemu podobnými, která nás proměňuje v Ježíše ukřižovaného a do našeho zevnějšího i vnitřního života vtiskne svaté jeho rány. Že láska kněžské duše musí býti taková jako láska apoštolů, kteří se radovali, že jim bylo dopřáno trpěti pro jeho jméno, kteří neznali větší

slávy svého života ani větší nadějnosti své práce nad snášení protivenství kříže. Že láska kněžské duše musí býti taková jako svatého Pavla, jenž líbal své okovy, když se mu zařezávaly do těla, miloval je jako viditelné znamení svého otročení Kristu. Jak zaleze všechno sobectví před tímto kázáním kříže!

Kdo nemiluje Boha cele, z celé duše, z celé mysli, z celého srdce, má své bohatství a svůj poklad ještě jinde nežli v Bohu. Duše rozdvojená. Hle, jak je Spasitel na kříži bytost jednotná, jak je kříž výrazem na věky nejdokonalejším této celosti lásky. Zahleďte se na svůj kříž a řekněte jen to slovo a třeba i latinsky je řekněte: Totaliter. Zachvějete se nad touto celostí lásky. Neboť celou svou lidskou duši vydal utrpení z lásky, na celém jeho těla není zdravého místočka, jež by si byl ukryl a ochránil od bolesti, z lásky. A na kříž vystoupil, aby ukázal, že i všechna jeho práce, veškeren jeho život až pod kříž byl ucelen v této výlučné lásce a jí byl cele věnován.

Smutno by nám bylo bez kříže. Křížem jsme se stali dědictvím Ježíše Krista, pravého Boha. Bez kříže bychom museli zoufati smutkem a smutnou beznadějí nad nejlepšími snahami svého života. Byli bychom neúrodná půda my a všechno kolem nás. Byli bychom vinice zpustlá. On však koupil tuto půdu, svým křížem ji zpracoval, svou krví ji zavlažil. Jak dychtí po užitku, jak mu záleží na každém výsledku spasitelném! Jeho ruce na kříži rozpjaté jsou vztaženy ke každému knězi, když unaven kněžskou prací více padá nežli kleká pod svůj kříž, a vyprahlé rty Ukřížovaného šeptají: Bratře! Jsme jeho děti ve svém kněžství nejví-

ce, protože umřel na kříži, aby nám a všem našim námahám dal život. Jsme pracující úd pod hlavou na kříži spočívající. Jak se tu ukřižovanému ukazují kněžské ruce poraněné, srdce probodené! Pak se bolest mění v radost, únava v nadšení lásky. Kříž je pramen kněžské svaté radostnosti.

A pak se pod křížem stane pokojným a zůstane pokojným kněžské srdce. Nejen povrchně, nýbrž do nejskrytějších hlubin. Neklidný musí býti každý život, který se musí obávat o výsledek a o smysl svých úsilí. Kříž nám ukazuje velikého prostředníka, v němž je všechna naše jistota. Jako svatý Pavel mohl říci: »Nevstal-li Kristus z mrtvých, marná jest naše víra a naděje,« tak by byl mohl říci: nezemřel-li za nás Kristus na kříži, marné je všechno naše usilování. Kříž však jest opora, protože jistota. Pod křížem ztichne všechen nepokoj kněžské duše, protože kříž jest jistota o zlomené moci zla v nás i mimo nás. Beránek Boží, jenž snímá hříchy světa. Nejen kdysi, nýbrž vždy, všude a až do konce věků. Kříž je znakem velekněžské moci Ježíše Krista, moci, která jest mocí knížete pokoje.

Kdosi nazval kříž *depositarium divinae misericordiae*. Schránka Božího milosrdenství. Na kříž dopadají rány, kolem kříže zuří bouře, chvěje se země a šlehaají blesky. Ale s kříže se nevrací žádná rána, s kříže nešlehaají blesky hněvu, s kříže zní slovo milosrdenství: Otče, odpusť jim, neboť nevědí, co činí. To je milosrdný velekněz Ježíš Kristus na kříži. *Depositarium divinae misericordiae*, to jest i kněz. Bez milosrdenství, bez hlubokého milosrdenství se nám shroutí vše pod

rukama a uteče od nás. Kříž nám chce býti školou a výživou milosrdenství srdce. Od kříže Kristova dostane oko kněžské onen měkký lesk milosrdenství, dostane kněžské slovo vábivost a porozumění dobrého pastýře, jenž hledá ovečku ztracenou a vine ji k srdci. Jen poklekni pod svůj kříž, když se v tobě všechno bouří nad zkažeností a nedostatkem dobré vůle. I tobě řekne: Odpusť jim, neboť nevědí co činí.

I kněžskou svatou životní moudrost nám dává svatý kříž. Kříž je zázračný vynález Boží moudrosti, ukazující na pochopení nejvyšších příčin a nejhlubších souvislostí. Bůh se stal člověkem jako my, sjednotil se s lidskou omezeností, vzal na sebe největší bolesti lidského života, ukázal nejdokonalejší pohrdání vším, na čem lidé si zakládají. Proč? Aby je učinil účastny Božství. Ukazuje na kříži, jak jest nemoudrým, kdo to nechápe, jak jest moudrým, kdo pochopí ty souvislosti lidského života, za které dal Ježíš Kristus svůj život. Všechno je bláhovost, co se nemůže spojit se zásadami kříže.

Božský Spasitel prohlásil: Až budu povýšen nad zemi, přitáhnu vše k sobě. Ano, Lásko ukřižovaná, přitáhni naše srdce k sobě. Aby uměla ve svaté lásce tvé žíti, obětovati, pracovati, růsti a umírati.

dybyste si pozorně a pod dojmem myšlenek, které jsme dosud probírali a které budeme až do konce probírat, přečetli desátou kapitolu u svatého Matouše, poznali byste, jak je pro kněžský život nejvlastnějším stavovským poučením. Pán posílá apoštoly do práce a dává jim na cestu zásady, které lze nazvat stručným doporučením kněžských a apoštolských ctností v rámci ctností božských a základních. A zvláště nás zajímá, že to poučení končí poukazem na kříž. Tam mluví Spasitel nejpodrobněji o první základní ctnosti, opatrnosti: »Hle, já posílám vás jako ovce mezi vlky. Buďte tedy opatrní jako hadové a prostí jako holubice. Ale mějte se na pozoru před lidmi... když pak vydají vás, nestarejte se, co byste mluvili — Duch Otce vašeho mluví ve vás.« V těch Spasitelových slovech je nejvlastnější jádro kněžské ctnosti opatrnosti.

Svým latinským názvem »prudencia« a všemi jeho překlady je ctnost opatrnosti označována jako rozhled. Rozhled totiž po zásadách správného vystižení situace a správného rozhodnutí pro každý případ. Zračí se v tom celý lidský život se svými takřka nekonečnými možnostmi a nutnostmi. Když Kant označil kategorický imperativ jako normu mravního jednání, měl správný předpoklad, že život vyžaduje nekonečného množství

rozhodování závazných a rozkazujících. Ale ve svém subjektivismu se musel mýlit, když tento imperativ zakotvoval jen ve člověku. Kategorický imperativ musí být výsledkem sylogismu, musí být zakotven ve vyšší zásadě, ve výsledku všeobecnějšího pozorování. Když se opatrnosti přičítá řízení množství, je to zase táž myšlenka: řízení množství možností, aby z nich byla vybrána skutečnost, odpovídající požadavkům daných okolností, aby se neupřílišilo ani nahorů ani dolů, ani přepjatostí ani nedbalostí.

Proto pak jsou se ctností opatrnosti naukově sloučeny tři pojmy: intellectus, docilitas, cautio. *Intellectus*, řekli bychom mravní inteligence, třebaže to zní paradoxně, značí správné hodnocení zásad vyšších, z nichž plyne důsledek pro případ, ve kterém je třeba jednati. Kdo jest opatrný ve smyslu ctnosti, to jest komu jest opatrnost zběhlostí, musí být zásadovým člověkem. *Docilitas*, učelivost plyne sama z této zásadovosti, protože nemůže být správně zásadovým, kdo není učelivý. Jeden člověk má příliš slabý zrak a příliš krátký věk, než aby jeho zásady, kterým sám odporoval, postačily na všechno. A konečně *cautio*, ostražitost, musí opatrného provázeti stále, aby mu nikde neproklouzlo do jeho rozhodování zlo nebo nepravda, omyl, aby nebyl oklamán zlem a omylem ve plášťku dobra a pravdy.

O kněžské ctnosti opatrnosti je řeč podivuhodně jednoduchá. Kněžská ctnost opatrnosti je dokonale označena slovem: *intelligentní kněz*. Nebo zásadový kněz. A dokonce docela v tom smyslu jak mluvíme o intelligentním člověku vůbec. Intelligentní člověk je člověk bystrého rozhledu, jenž

chápe vyšší zásady ve svých okolnostech. Ale buďme si dobře vědomi, že knězi nedostačí býti inteligentním *člověkem*, který rozumí zásadám filosofie, umění, národohospodářství, politiky atd. To je sice inteligentní člověk, ale nemusí to býti ještě inteligentní kněz. Neboť zásady kněžského života jsou nekonečně výše. Řekněme to konkrétně: Svatý farář Arsský nebyl inteligentní člověk, ale byl inteligentní kněz. A nemusíme jíti až tak daleko; z apoštolů byli jen svatý Jan evangelista a svatý Pavel inteligentními lidmi. Ale kněžská inteligence učinila všechny apoštoly pány svého okolí, pány světa a toho, co je ve světě nejvzácnější, pány duší.

Kněžská inteligence jest obsažena v pouhých dvou zásadách. V zásadách ve svém jádru tak jednoduchých, že je může pochopiti i nejméně lidsky nadaný kněz. A čím více je kněz ovládá a umí z nich určovati jednotlivosti svého života, tím více ovládne život svůj i život duší. Je dokonale opatrným knězem, ctností kněžské opatrnosti. První zásada je, že jedinou věcí, na které záleží jako na věci nejcennější, je lidská duše. Druhá zásada je pokračováním této zásady: že totiž nejdůležitější záležitostí lidského života je spása této duše. Knihou této kněžské zásadovosti, inteligence a pramenem kněžské ctnosti opatrnosti je svatý kříž.

Kříž je nikdy neumlkající řeč o ceně duše. Pán visí na kříži a kněžská duše se táže, proč. Pro duši lidskou se přivedl do tak smutného stavu. Pro lidskou duši jest jeho duše naplněna bolestnými vzdechy, jeho oči palčivými slzami,

jeho tělo pokryto ranami a v nevýslovných mukách vydáno smrti. Vydal se spravedlnosti Otce, aby duši zachránil od věčné záhuby, protože mu stála za cenu života a smrti Syna Božího. Spravedlnost se znázorňuje s vázkami v ruce, odvažujíc cenu práva a cenu lidského chybného kroku. Boží váhy jsou kříž. Život vtěleného Syna Božího a život lidské duše jsou tu váženy a ukázalo se, že život duše byl shledán cennějším. Soudící moudrost Boží uznala, že pro život lidské duše má ztratiti život vtělený Boží Syn. Kdyby nám to Spasitelův kříž nedokazoval, nevěřili bychom tomu, že takovou cenu má lidská duše, protože by se nám to zdálo kacířstvím. Kacířství však učí svět, popíraje takovou cenu lidské duše; ale kněz musí býti pravověrný podle nauky svého kříže.

Ohrožení ztroskotáním v jakémkoli způsobu činí podle oněch starých plavců, kteří ohrožení záhubou, vrhali do vln moře bouři na pospas všechno, i to nejdrahocennější, a ničeho jim nebylo líto, když holý život zachránili. Co činí Spasitel světa na kříži? Zachvácen jest bouří nejděsnější. Její vlny jsou oceán bolestí duše i těla, její hloubky jsou tak nesmírné, že zatemňují slunce a otřásají zemí. Do této propasti vrhá Spasitel sebe celého, svůj život, všechnu radost života, všechnu útěchu své duše. Kříž Spasitelův nám praví: Obětoval jsem všechno, nic jsem ze svého nechtěl zachrániti. Radostně jsem vše obětoval, jen když je tvoje duše zachráněna, protože ji mám za nejcennější. To byl příklad a doklad na teorii, kterou již před tím božský Mistr tak jasně vyslovil, a které tehdy málokdo rozuměl; »Co

platno člověku, kdyby celý svět získal a na své duši utrpěl škodu.« Nikdo neznal tak dokonale cenu Božství jako Jednorozený věčného Otce. A vytvořil své životní dílo z tohoto poznání. Umělecké to dílo je kříž a jeho myšlenka je tato: Takovou cenu má lidská duše, že ji lze postavit svou cenou hned vedle ceny Božství.

Učiňme člověka podle svého obrazu a podoby. Tím Božím rozhodnutím dostala duše lidská nejen svou existenci, nýbrž i svou cenu. Hodnotu duše viděli zářiti osvětlení skrze závoj tělesnosti. Svátý Augustin kdesi praví v tom smyslu: Vidíme dítě voditi a řídití celá stáda zvířat, z nichž jediné by postačilo dítě rozdrtiti v prach. Obraz Boží září s čela člověka. Ale více září hodnota tohoto obrazu Božího na zkrvaveném čele Syna Člověka na kříži. Jeho slovo je smutná výčitka, že se člověk příliš málo zná, že příliš málo cení svou duši. Že si zakládá na tom, co je v něm pomíjející a bezcenné a že si neváží náležitě duše, obrazu Božího. Bůh umřel za duši. Se svatou nedočkavostí šel kříži vstříc, aby vykonal to, co se sotva kdo odváží vykonal za to, co má na zemi nejvzácnějšího, za svého přítele. Se svatou nedočkavostí umíral za to, co měl na zemi nejvzácnějšího podle svého Božího vědění, za lidskou duši. Kdybychom si před křížem dobře představili tuto svatou nedočkavost, viděli bychom, co znamená horlivost o záchránění jediné duše. Pak chápeme svaté, že před tváří Ukřižovaného se jim i nejprostší duše jevila vznešenou a nejvíce znešvaženou duše jim byla hodna veškerých námah jejich ušlechtilé bytosti. Kříž zlomil paprsky lidského posuzování v nejkrásnější barvy hodnot-

nosti každé duše, která má býti účastna vykoupení.

Kříž je řeč o otroctví a svobodě. Jediný Syn Boží na kříži přibitý ukazuje, co bylo otroctví a co jest vykoupení, co je zlořečení hříchu a co je vysvobození ke svobodě dítka Božího. Syn Boží nabídl svůj život a dal svůj život za tuto svobodu. Kdo by necítil čestnost boje za svobodu! To jest *naše zachraňování duší*; boj za svobodu této drahocenné bytosti, jejíž drahocennost je změřena křížem, drahocennost tak veliká, jako utrpení toho nej-svobodnějšího, Dárce svobody, Boha samého. Co je boj za svobodu vlasti proti čestnosti tohoto boje! Žádná pozemská hodnota se nevyrovná hodnotě záchrany jediné duše. Duše lidská odškodnila Syna Božího za všechny ztráty, které podstoupil. Každý kříž, visící v lidském příbytku, a nejvíce kříž visící nad klekátkem kněze Božího, opakuje slovo prorocké: Blahem jest mi, býti se syny lidskými. Blahem mi to bylo i v největších mukách, protože duše má takovou cenu.

Svatý Pavel se dokonale naučil oceniti lidskou duši. Korintským pak vypočítal všechno, co pro duši lidskou podstoupil, aby ji zachránil; a souhrn a vrchol všeho je doznání: »Kdo je sláb, abych já nebyl sláb také? Kdo trpí vlivem pohoršení, abych já tím netrpěl také?« A Římským píše: »Vždyť bych si přál, abych já zavržen byl od Krista pro své bratry.« To je doslova řeč kříže Spasitelova: Stal jsem se zavrženým pro vás, své bratry.

Čím lépe umí kněz hleděti na kříž, tím lépe se naučí chápati tuto první zásadu kněžské opatrnosti, jakou doslova nesmírnou cenu má lid-

ská duše. Může se pak nabízetí cokoli cenného, pravé kněžské duši nic nedovede zahaliti cenu lidské duše. Podle toho pak se oceňují po kněžsku všechny výhody a nevýhody života. Jakmile se knězi stane cokoli cennějším, nežli jediná duše, jeho péči a odpovědnosti svěřená, měl by vyklečeti se sepjatýma rukama celé hodiny před křížem, aby se naučil zásadě, která jest nejvyšší zásadou jeho života, aby nežil svůj život mimo cestu, na kterou byl postaven posvěcením na kněze. Toto oceňování lidské duše je lepší nežli všechny knihy, které učení pojednávají o pastýřské moudrosti nebo opatrnosti. Neboť žádná kniha nemůže dáti to, co dá vědomí ceny duše. Jak bude takový kněz ochoten stále se učit, jak jednali s lidskou duší ti, kteří dobře chápali její cenu. Jak s ní jednal božský Spasitel, jehož obrazem v této práci má býti kněz. A jak ostražitý bude každý krok, aby se nezpůsobila škoda ani jediné duši tak drahocenné! Takový kněz bude chápati hesla, které je druhou zásadou kněžské ctnosti opatrnosti: Zachrániti duši za každou cenu. Duši svou i duše svěřené.

Jak se dostal vtělený Syn Boží až na kříž? Řekl kdysi svým apoštolům heslo svého života: »Nebojte se těch, kteří mohou zničiti tělo, ale bojte se toho, jenž může tělo i duši odsouditi do věčné záhuby.« Kříž nám ukazuje veškerý smysl života Spasitelova. Žil v největší chudobě a ve stavu nízkém podle názorů světa. Skončil svůj život v opovržení. Kdo by byl tušil při povrchním pohledu, co je skryto pod tímto zevnějškem? Kdo by byl řekl, že ten je život jedinečné důležitosti a ceny? Ale s kříže nám stá-

le opravuje dojmy našich smyslů: že nám dávají příležitost ku povinné práci největší důležitosti tyto děti, které sotva teprve pořádně vydechly a rozhlédly se po zemi — tito chudáci v hadrech a špíně — tito nemocní, před jejichž zbědovaností by člověk nejraději utíkal — tito hříšníci, ve kterých zdánlivě není ani jiskerka dobré vůle. Všichni ti jsou nám polem, na kterém jsme povinni dobývati si své největší cti, konati tam svou nejvyšší práci: zachraňovati duše, aby nám nikdy svědomí nemuselo říci, že jsme nevykonali dosti, že naší vinou a tedy na naši hanbu, zahynula některá z těch duší. Křížem vyvrcholilo všechno úsilí Syna Božího o záchranu lidské duše a také vyvrcholilo jeho odříkání, jímž naznačil své ocenění důležitosti tohoto díla. Nelze knězi pohlédnouti na kříž, aby necítil jak veliký jest jeho úkol a jak není proň úkolu ani důležitějšího ani čestnějšího, nežli pracovati na záchraně lidských duší.

Mnoho se mluvilo o zjeveních na kříži v Limpias. I kdyby všechny ty dojmy, které měli někteří poutníci, nebyly nic jiného než jen výsledky světelných reflexů, vyjadřují přece myšlenku, která musí rozechvěti každé kněžské srdce, myšlenku totiž o starostlivosti božského Ukřižovaného, smíme-li říci jeho neklid, dokud nejsou duše spaseny v největším množství. Pro kněze se naprosto nehodí kříž, který znázorňuje Spasitele světa v jakémsi stavu esteticky krásné mrtvoly. Ne, dramaticky rušný musí býti náš kříž, aby tento neklid nám pověděl o důležitosti díla jedinečného pro kněžské nejlepší snahy, díla tak důležitého, že Pán na kříži na ně jediné pama-

toval a jakási úzkost o duše, pečlivost a pokračování v tomto díle zůstaly v jeho tváři tak pevně, že je ani smrt nemohla zahladiti. Zůstaly i v duši Spasitelově. A tuto myšlenku vystihla opravdu kněžská duše nynějšího duchovního správce v Lempias, když pravil, že on nikdy žádného hnutí na kříži ve svém kostele neviděl, ale že má čtyři folianty popsané podivuhodnými obráceními, která se před tváří tohoto kříže stala. Že tedy ukřižovaný Spasitel není klidný, že ukazuje vnitřním působením na duše, jak je mu nadevše tato práce. Tento neklid ukřižovaného Spasitele musí ovládati kněžskou duši, tímto neklidem se musí živiti u svého kříže, aby se jí nikdy nestalo lhostejným dílo, ke kterému jest jedině povolána.

Všechny složky ctnosti opatrnosti kněžské, jak se vypočítávají při ctnosti opatrnosti vůbec, plynou sami z této nauky kněžského kříže o dvou nejvyšších zásadách kněžského života. A především vyhladí z kněžské duše to nejstrašnější, co může vůbec býti proti kněžské ctnosti opatrnosti, co svatý Tomáš nazývá dvěma jmény: *inconstantia a negligentia*. Nestálost, tékavost. Jak možno se státi tékavým, pobíhati od jednoho ke druhému, když kněžská duše jasně vidí nejvyšší dva principy svého života? Jak možno odložit starost o to, bez čeho kněžský život nemá smyslu? Jak možno býti nedbalým, nedbale odbývati jakýkoli úkon duchovní, je-li v duši pevně nakreslen, hluboko vyryt obraz Ukřižovaného? Když však se to stane, stane se z kněze cynik, kterému není svatého nic. To je v určité dávce osud každého kněze, jenž nepěstuje ctnost kněžské

opatrnosti, vedené dvěma zásadami nejvyššími o nejvyšší hodnotě a nejvyšší práci kněžského života. A naopak také: ctnost kněžské opatrnosti je vychovatelkou oněch jemných, obětavých, nesobeckých kněžských duší, jak jim to slibuje samo svaté Písmo, když ve knize Přísloví praví: Opatrnost jest věda svatých.

Božský Spasitel pravil: Synové tohoto světa jsou opatrnější nežli synové světla. Kéž bychom se nemuseli učit od nepřítele lidských duší, jakou cenu má jedna duše, jakou cenu má práce o získání této duše. Kéž bychom u svého kříže dobře slyšeli slovo apoštola Pavla: Opatrnost těla je smrt, opatrnost však ducha je život a pokoj. Nemá kněz jiné volby pro sebe a pro duše, kterým byl posvěcením jeho život zasvěcen: Buď jim dá život a pokoj časný i věčný, nebo jim dá smrt. Záleží pak na jeho kněžské opatrnosti, co jim dá, zdali život nebo smrt. A také na kněžské ctnosti opatrnosti záleží, co dá sobě. Dá sobě přesně to, co dá druhým.

hlasem všelidské moudrosti je slovo Ciceronovo: *Ex justitia praecipue viri boni nominantur, in ea virtutis splendor est maximus.* Hlavně ze spravedlnosti se muž nazývá dobrým.

V ní je největší záře ctnosti. Kněžská duše se při těch slovech musí státi pozornou. Neboť božský Spasitel řekl svým kněžím: »Vy jste světlo světa... ať vidí vaše dobré skutky, aby ctili Otce vašeho, jenž je v nebesích.« To znamená, že kněz je svým stavem povolán býti vzorem dobrého muže a zářiti ctností. Celý význam kněžské ctnosti spravedlnosti vidíme, přidáme-li k tomu myšlenku, že spravedlnosti také náleží jméno pravdy, neboť spravedlivým býti znamená každému podle pravdy dáti co mu náleží. Vidíme pak, že kněžská ctnost spravedlnosti je září a opravdovostí kněžského života. A nemůžeme míti vyššího ideálu, nežli zářivý a opravdový kněžský život.

Spravedlnost je vyrovnanost mezi právem a povinností. Ctnost spravedlnosti jest ochotná a důsledná vůle ku povinnosti vůči tomu, kdo má na nás právo. Svéráz kněžské ctnosti spravedlnosti není ve spravedlnosti k lidem. Neboť lidem pokud mají na nás právo, musí spravedlivý kněz dáti právě tolik a s právě takovým smýšlením, jako každý jiný člověk i jako pohan. Kněžskost ctnosti spravedlnosti je ve spravedlnosti k Bohu.

Bůh má na kněze práva jiného druhu nežli na křesťana nekněze, podle našeho způsobu mluvení práva hlubší a obsáhlejší. Proto povinnost kněžské spravedlnosti k Bohu má zcela zvláštní smysl v této větě sv. Tomáše: Deo non possumus aequalens recompensare et ideo sufficit Deo ut impleamus QUOD POSSUMUS; justitia ad hoc tendit, ut homo QUANTUM POTEST Deo recompenset, totaliter ei subjiciendo animum: Bohu nemůžeme vrátiti celou hodnotu a proto se Bůh spokojuje, když učiníme CO MŮŽEME. Spravedlnost směřuje k tomu, aby člověk dal Bohu KOLIK MŮŽE, úplně mu podrobuje svého ducha. Nemůžeme říci, že smíme dáti jen tolik a jen s takovým smýšlením jako každý jiný křesťan. Neboť jsme předně více dostali a za druhé více můžeme. To je dvojí memento kněžské ctnosti spravedlnosti k Bohu: milost kněžství a možnosti kněžství, totiž síly z této milosti plynoucí. Svéráz kněžské ctnosti spravedlnosti k Bohu záleží ve dvou pojmech: oboedientia a sacrificium: poslušnost a oběť.

Oboedientia. Povaha kněžské ctnosti spravedlnosti jest s jedné strany určována možnostmi kněžství, čili povahou úkolu kněžského života. Nejvlastnější kněžskost života záleží ve přenášení milosti, v prostřednictví milosti. Kněz je svým kněžstvím určen za Boží nástroj k rozdávání a zprostředkování milosti. Protože však podle filosofie nástroj má nějakou účast na povaze hlavního činitele, musí býti co nejlepší a co nejdokonalejší soulad mezi Bohem, pramenem a vlastním a hlavním dárcem milosti, a člověkem knězem, nástrojem. Soulad mezi Bohem a člověkem

je možný jen podrobením člověka Bohu. Tedy poslušností. Kněz bude takovým nástrojem Božím v prostředkování a rozdávání milosti, jaká bude jeho poslušnost Boha. A v takové míře pak podle spravedlnosti dá Bohu co Bohu od něho náleží.

Patříme na svůj kříž, vzor kněžské poslušnosti Boha. Potom budeme hledati svérázné podrobnosti kněžské poslušnosti Boha.

Kříž je památník poslušnosti Spasitele světa. Poslušnosti zázračné i děsné, protože poslušnosti krvavé. Smrt na kříži mluví o nejvyšší a o nejpronikavějších právech Božích. O autoritě nejdokonalejší moci a váhy. O podrobení bezvýhradného, hodného velebnosti Boží, která vyžadovala poslušnost rovnou zničení. Kříž je sice poslední, ale nejdokonalejší úkon a souhrn veškeré poslušnosti života vtěleného Syna Božího. Když celý svůj život vyhradil konání vůle nebeského Otce v naprostém a výlučném podrobení své vůle jeho vůli, bere křížem na sebe to, proti čemu se každá živá bytost brání pudově a proti každému, bere na sebe hroznou smrt v opuštěnosti nejhroznějších muk těla i duše, své poslušnosti dává poslední dokonalost.

Tento přesvatý kříž není jen pouhým památníkem poslušností, nýbrž jest i památníkem vlastností této poslušnosti. Životním programem vtěleného Syna Božího bylo: konám jen to, co se líbí mému Otci, mým pokrmem je plnění jeho vůle. Můj Otče, tvá vůle se staň, nikoli vůle má. Když pak na kříži prozrazuje jedinou radost svého srdce, která mu tam zbyla, praví: »Dokonáno jest.« Tak radostná a horlivá byla posluš-

nost ukřižovaného Spasitele, že se nezalekla ani největšího požadavku a radostně jej přinášela a s takovou horlivostí, že se tato oběť poslušnosti stala útěchou poslušného až ke smrti kříže.

Tak je svatý kříž zároveň svědkem, jak božský Spasitel dokonale chápal velikost Božství, že jeho vůli je třeba zasvětit všechny síly tam, kde jeho vůle určila práci a dala síly ku práci. Kříž nám ukazuje prvního a hlavního Prostředníka a ukazuje, jak jeho vlastností nejpodstatnější v životě byla poslušnost, která vyvrcholila obětováním se ve smrti, protože to byla vůle Otce nebeského, aby tak svolal milost na zemi a tak aby otevřel duším prameny této milosti. To nám musí připomínati náš kříž po celý život, jak musí i podstatnou vlastností našeho kněžského života býti poslušnost nebeského Otce, naprostá podrobenost jemu, jeho požadavkům, jeho zásadám.

Mohlo by se to zdáti velmi povšechným a málo povídajícím požadavkem. Vždyť touto poslušností je Bohu povinen každý křesťan. Svatý Tomáš praví: »Laudabilior est virtus oboedientiae quam aliae virtutes morales, quae propter Deum contemnit propriam voluntatem. Poslušnost je cennější než ostatní mravní ctnosti, podrobujíc Bohu to nejčestnější a nejmocnější v člověku, jeho vlastní vůli. A tak kněžská ctnost poslušnosti znamená vědomí naprosté podřízenosti Bohu. Necháváme si říkati »služebníci Boží« a bývalo to nejčestnější jméno kněze, když se mu řeklo »sluha Páně«. Lid dobře vycítil myšlenku, kterou se zabýváme. Pak totiž nástroj je zcela schopný ke svému dílu a může vykonati vše, i to nejtěžší, protože je si vědom své naprosté podrobenosti tomu, jenž

jím působí. Pak není v nástroji překážek milosti, pak má kněz to, co tak podivuhodně působí na duše, když vycítí ve knězi skutečného sluhu Božího, jenž je proniknut vědomím poslušnosti Boha. Lze to více vytušiti nebo poznati z vlastní zkušenosti, nežli o tom obšírně vykládati, co je tento cit, jenž v naprosté ochotě a pokoře a úctě stojí před svým Bohem, nejen chvíli, nýbrž celým svým životem a jednáním. Kdo to dovede chápati, porozumí teprve nauce Kristova kříže o poslušnosti kněžské.

Podrobné úkony kněžské poslušnosti, jež jsou zároveň výživou této ctnosti. Svatý Tomáš píše o poslušnosti: *Oboedientia procedit ex reverentia, quae exhibet cultum et honorem superiori* — pramenem poslušnosti Boha je úcta k Bohu, jež Boha ctí jako svého Pána nejvyššího. Jinými slovy: Podrobné úkony kněžské poslušnosti jsou označeny latinskými slovy *devotio a oratio*: zbožnost a modlitba. Kněz, jehož duše jest ovládána poslušností Boha, musí býti mužem modlitby a zbožnosti. Poslušnost nekněze dává Bohu prosté zachovávání příkázání, protože věřící jest jen řízen. Kněz jest řízen Bohem, ale jménem Božím také má řídit. Proto musí býti v mnohem užším spojení s Bohem a mnohem vroucnější oddaností musí lnouti k Bohu, nežli kterýkoli věřící nekněz. Zase z toho důvodu, aby byl vhodným nástrojem řídícím duše. Kdyby si myslel kněz, že mu dostačí taková zbožnost a takové modlitby, kterým vyučuje své světence, byl by na velikém omylu. Neboť modlitba věřícího je dobrá a dostatečná, je-li, smíme-li tak říci, modlitbou trpnou, to jest modlitbou zařízenou na přijímání darů Božích. Avšak modlitba kněžská musí

býti modlitbou činnou, to jest modlitbou zařízenou na vystupování výše k Bohu, aby byla kněžská duše Bohu vždy podobnější a bližší a s Bohem důvěrnější. Jinými slovy: má-li kněz státi na svém místě, musí býti nějakým způsobem a v určitém stupni asketou a mystikem.

Musí nám dostačiti tento poukaz, protože by tu nyní nastávala dlouhá řeč o posledních dvou slovech. Na to již jsou knihy. A také je na to kříž, neboť Ukřižovaný Spasitel je na svém kříži Asketa a Mystik v nejdokonalejším a nejpronikavějším způsobu.

Kněz spravedlivý k Bohu musí tedy býti mužem poslušnosti a modlitby. Druhou složkou kněžské ctnosti spravedlnosti k Bohu jest oběť.

Sacrificium. Obětovati je dáti Bohu něco na dosvědčení jeho svrchovanosti. On jest Pánem všeho a proto se mu dává něco z toho, co nám dal. Tím způsobem oběť nutně patří k pojmu spravedlnosti vůbec a náboženská oběť k pojmu spravedlnosti k Bohu. Jednoduchá úvaha nám ukazuje, jak kněz musí býti mužem oběti, má-li státi na svém místě kněžského povolání. Řekli jsme na začátku, že složka oběti ve kněžské spravedlnosti k Bohu plyne z milosti kněžství. Milost kněžství je ve svém jádru moc konati oběť Nového zákona. Konati tuto oběť neznamena jenom vykonati obětní úkon, nýbrž působiti též jako Boží nástroj účinky této oběti. Jestliže věřící lid stojí při oběti se vztaženými rukama k darům z oběti, je kněz na oltáři spolu s obětí. Protože má býti podružnou sice, ale přece jen činně hybnou silou oběti, musí býti svým způsobem nějak ztotožněn s obětí, to jest musí

býti také obětovaným. Tak patří k sobě kněz a oběť. Když staří náivní etymologové jméno sacerdos vysvětlovali »sacra dans« zůstali na povrchu. Měli by blíže ku pravdě, kdyby svou myšlenku byli domyslili. Pak by ale museli říci sacerdos rovná se sacra dos, to jest in sacrificium datus, nebo cujus dos est sacrificium, jehož údělem jest oběť, posvátná oběť.

Boží vláda nad kněžským životem zasahuje mnohem hlouběji a je mnohem vznešenějšího rázu nežli kdekoliv jinde. Protože kněz dostal milost kněžství, což je úplně jiný životní úděl, spočívající ve zvláštním nadpřirozeném životě kněžské duše, musí kněz také z nejnvnitřnějšího svého dávati Bohu, to jest odříkání duchovní. K tomu přistupuje jiná úvaha. Kněz je určitým způsobem totožný s obětí nového zákona, jež jest oběť za hříchy. Proto musí kněz též ze svého osobního přinášeti oběti, čili býti nějakým způsobem kajícím. To je podle svorné nauky všech opravdových a svatých kněží velmi důležitá složka kněžského života a zdaru kněžské působnosti měřítko. A nejenom podle nauky, nýbrž podle zkušenosti každého pozitivního a opravdově pracujícího kněze. Nikoli jen prositi druhé nebo za pokání ukládati druhým, aby přinášeli oběti za kněžskou pastorači. Ty oběti nedosahují všechny dohromady ani přibližně ceny oběti, kterou kněz přinese sám.

Když kněz klečí před svým křížem, tyto myšlenky se mu zrovna vnucují neodolatelnou silou. Svatý Pavel napsal: »S Kristem jsem přibit na kříži.« On je kněz a oběť zároveň. Proto jeho kněžství bylo dokonalé účinnosti, že dokonalé bylo jeho obětování. Kdosi hleděl na rozpjaté ruce Spa-

spasitelovy na kříži a modlil se: **Můj Pane**, co jsou tvé probodené a zkrvavené ruce? To jsou dvě obětní misky, v nichž pozdvihuješ k nebi v obět nevinnou krev svou, krev obětního beránka. Je to skutečně výstižná myšlenka. Kříž je věčným svědkem, jak náš Velekněz nejenom pracoval, nejenom trpěl, nýbrž v práci i v odpočinku, v utrpení i v radosti vždy ustavičně obětoval, odříkaje se všeho. Jediná krůpěj jeho krve by dostačila zachrániti celý svět a všechny věky. Ale nespokojil se jedinou krůpějí, protože byl proniknut duchem oběti. Všechnu krev svou obětoval a v té oběti je obsaženo obětování všeho ostatního. Kdesi je napsána výčitka knězi, zda chce býti membrum delicatum sub capite sanguine perfuso, zda chce býti změkčilým údem pod hlavou krví zbrocenou. Kříž Páně nám denně připomíná dobrovolné oběti a sílu těchto dobrovolných obětí pro práci Spasitelovu. Denní pohled na kříž by nám měl též připomínati, že den bez dobrovolné oběti je jistým způsobem pro kněze dnem bez čárky, dnem, jemuž něco schází, dnem třebas i ztraceným.

Řeč kříže se stane hlasitější, myslíme-li, proč Spasitel přináší svou obět za lidstvo. Že to bylo pokání na usmíření za hříchy lidstva, pokání obětované za obrácení hříšníků. Hříchy přibily Ježíše na kříž a katané byli nástroji hříchu. Kněz je nástrojem milosrdenství a odpuštění hříchů. A to se nemůže státi bez obětování vlastních obětí za hříchy. Hříchy přibily Spasitele na kříž a oběti kněze jej s kříže snímají, aby jej položily ne do hrobu, ale do očištěného srdce lidského. Pravá kněžská duše se tu nemůže ubrániti povzdechu, když před křížem začíná svůj den: **Kéž bych tě,**

Pane, mohl dnes aspoň jednou sníti s kříže. A Spasitel s kříže odpoví: Obětuj sebe za hříchy, tak jako já jsem se obětoval a sejmeš mne s kříže.

Musíme tu mysliti na ono památné slovo svatého faráře arského, když si mu kněz stěžoval, že již udělal všechno, aby svou osadu učinil lepší a že to bylo nadarmo. Světec odpověděl otázkou: »Postil jsi se již, bičoval jsi se již, přinášel jsi již dobrovolně oběti za duše sobě svěřené?« Když ustaraná kněžská duše naříká před křížem na zkažu světa, odpovídá kříž vždycky: Nejde nic bez oběti. Tolik budeš míti úspěchu, kolik přineseš osobních a vědomých obětí ve spojení s mou obětí kříže. To je tajemství pastorační práce. Není-li vědomého svatého obětování sebe, marné jsou všechny lidské myšlenky a rady o prostředcích pastorage. Teprve osobní, dobrovolná, vědomá oběť kněze dává jim nejenom ducha, nýbrž i účinnost. Co řekl Spasitel kdysi, to platí i zde: Ego dabo vobis os et sapientiam, cui non poterunt resistere omnes adversarii vestri. — Já vám dám ústa a moudrost, již nebudou moci odolati všichni vaši nepřátelé. — Ústa, řeč, moudrost a vynalézavost dá Spasitel s kříže, jsme-li ve své pastorační práci s ním sjednoceni ve své osobní oběti. A této moudrosti neodolá žádný protivník spásy lidských duší. Kříž nám poví, kdykoli naň pozorně hledíme, chtějíce pracovati a úspěšně pracovati.

Poslušný až ke smrti kříže, poslušností provázenou modlitbou a obětí. Pak máme skutečně kříž misionáře, před kterým se kácí každá modla i v našem nitru i modly, které staví lidé a doby.

odstatnou složkou mravních požadavků božského Mistra vůči apoštolům je statečné srdce. Musí tedy také ctnost statečnosti míti své ryze kněžské rysy, aby byla více nežli statečností křesťanského srdce, aby byla statečností kněze-apoštola.

Zásadní program ctnosti kněžské statečnosti je obsažen ve větě svatého Tomáše: »Statečnosti náleží pevně státi proti všem protivníkům až na konec možnosti; ne jenom však státi, nýbrž i promyšleně útočiti.« Bůh má nejvíce práv a je nejdokonalejší. Proto také má nejvíce protivníků. Kněz je povoláným bojovníkem za Boží práva a za vládu Boží dokonalosti, proto také nikomu není bojovati proti tolika protivníkům a nikdo nestojí v takovém zápasu jako kněz. S množstvím a neúnavností nepřátel je ovšem dáno množství nesnází, překážek a zarmucujících obtíží. Ctnost statečnosti však činí kněžskou ruku pevnou v práci a kněžské slovo jarým v boji za práva Boží a za zájmy Božího království. Život pravého kněze nebyl nikdy samozřejmý klid ovládajícího, nýbrž statečná obrana a statečné potírání nepřitele odvážným útokem. Soud dějin to potvrzuje, že kde kněz chápal svůj úkol jako život klidného držitele, tam vždy triumfovalo zlo a proti němu ovládlo duše. Nikoli klidný držitel, nikoli dřímající strážce, nikoli naříkající škarohlíd, jenž má všechno za mar-

né a ztracené, nýbrž srdnatý bojovník, jenž promyšleným odporem zadržuje nápor nepřátel a promyšleným útokem jde proti nim.

To je kmen kněžské ctnosti statečnosti. Mohli bychom říci, že kněžský ráz této ctnosti jí dává podobu kříže. Ze kmene vyrůstají tři větve. Jedna nahoru a dvě vpravo a vlevo: *magnificentia* — *patientia* — *perseverantia*.

Magnificentia. Na kříži kněžské statečnosti vzhůru ční velkodušnost. Velkodušnost je rozmach duše k velikému. Aby totiž člověk celou duší usiloval konati věci a díla velmi čestná, čestností a hodnotou nejvyšší. Kněz svým stavem je povolán k velkodušnosti. Čest patří výšce. Výšiny jsou pravým polem kněžského povolání a života. Neboť cíle kněžského života jsou nejvyšší, jsouce až na samém srdci Božím, kam má kněz vésti duše svěcené. Nejvyšší jsou předměty kněžské práce, protože jsou to hodnoty vyšší nežli všechny hodnoty vesmíru, hodnoty nadpřirozené. Není čestnějšího stavu nad stav kněžský a je nutným základem jeho velkodušnosti, býti si vědom této čestnosti svého stavu a své práce. Vznešený stav s nejvyššími cíli a malé myšlenky a nízké cíle: to jsou protivy, které nelze spojit, jedna vylučuje druhou. Proto program kněžského života nemůže býti program minimalistický, nýbrž program maximalistický, ve smyslu slova dříve řečeného: až na hranice možnosti.

Svatý Tomáš nakreslil obraz velkodušného kněze v jeho hlavních konkrétních rysech takto: »Velkodušný se snaží vždy dosáhnouti největší hodnoty podle daru, kterého se mu od Boha dostalo. Na příklad, má-li značně silnou duši, usiluje

o uskutečnění dokonalých ctností, nespokojuje se malou námahou a malými ctnostnými úkony. I ostatních darů tak užívá, k nejvyšším a nejčestnějším metám, tak užívá svého vědění nebo svého majetku k cílům nadpřirozeným, ke skutečně kněžským cílům života. — Cti a hodnotám svého stavu vždy dává přednost před jakýmkoli prospěchem.« Záporné rysy kněžské velkodušnosti pak jsou: »Netěší ho přijímati výhody, aniž by sám mohl poskytnouti za ně výhod větších. Nezabývá se le-
dajakými záležitostmi, nýbrž toliko vznešenými, jak se naň sluší. Neukazuje svou povýšenost každému, zvláště ne lidem nižších postavení. Naprosto se varuje lichocením a přetvářky, jež jsou projevy malé duše. Nepřikládá váhy zevnějšímu dobru nebo zlu, není naříkavý, nepřikládá významu maličernostem, nezakládá si na nich, za nic nepovažuje projevy lidské chvály.«

To je obraz pravého kněze, obraz na důkladné rozjímání a rozebírání duše, zda jde touto cestou ku pravé kněžské velkodušnosti. Je to obraz, který je nejlépe a nejdůsledněji proveden na kříži. Opravdu musí nám při modlitbě pod křížem napadnouti slovo žalmu: Terribiliter magnificatus est. Strašným způsobem jsi ukázal svou velkodušnost. Opakujte si všechna hlavní hesla velkodušnosti pod křížem a hledíce na kříž: nejvyšší cíle a nedokonalejší péče výlučně těmto cílům věnovaná, s dokonalým nedbáním všeho, co je menší nežli tyto cíle. A protože jsou to cíle naprosto nejvyšší, totiž Bůh a lidská duše u Boha, proto nepřikládá váhy ničemu, všechno odložil. Když vidíme Vykupitele světa vystupovati na kříž, mimoděk nám napadne jiný výjev málo hodin před ukřížováním.

V gethsemanské zahradě Spasitel pouhým svým jménem porazil k zemi ozbrojence; ukázal, kolik má toho, čeho si lidé pozemští tolik a nadevše váží, kolik má moci a jak by mohl ovládnouti celý svět jen svou zevnější mocí, jak by si mohl hravě získati všechnu čest a všechno bohatství a všechny pozemské úspěchy. Ale nechal, dal se dobrovolně přibíti na kříž, velkolepým gestem odhodil všechno, aby dosáhl toho jediného, co bylo nejvyšším cílem jeho života, aby dosáhl Božího slitování pro lidské duše a lásky lidských srdcí pro Boha. Pán světa visí na kříži, nad veškerým shonem světa. Tiše kane jeho nejsvětější krev dolů a svlažuje zemi a neubráníte se, hledíte-li pozorně, dojmu, že čím více svaté krve svlažuje zemi, tím výše že se vznáší kříž a země za ním. Vysoko stojí nade vším, co je nízké, ponořen do bolestného umírání, aby nejdokonaleji a se strašnou jasností ukázal, jak je cele ponořen do vědomí ceny nejvyššího svého cíle, jak pro něho nic nemá ceny, leč jen to jediné. Ani lidská chvála, ani lidská potupa, ani lidská radost, ani lidská útěcha. Všechno to je příliš malé. Až do poslední možnosti svých sil jde za svým cílem, šel za ním ve vědomí, že ho bude státi život. Co je napsáno na začátku svatého písma, to se skví na kříži na začátku Nového zákona: *magnificus in sanctitate*, velkodušný ve svatosti, ve svatosti svého kněžství a ve práci o svatost, cíl nejvyšší. *Magnificus in sanctitate!* Jaký to povzdech kněžské duše pod křížem!

Patientia. Trpělivost je druhá složka kněžské stránky ctnosti statečnosti. Trpělivost je strážkyní všech ctností, protože odstraňuje překážky, které se jim staví v cestu. Všechny tyto překážky ctností lze

označiti jedním slovem: zármutek. Zármutek v tom nejvšeobecnějším smyslu, totiž nechut, když člověka přestalo cokoli těšiti, zármutek i ve smyslu touhy po tom, co je proti ctnosti, zármutek konečně ve smyslu skutečné bolesti, která se ozve v úsilí o dobro. Svätý Tomáš má nejstručnější a nejobsažnější výměr ctnosti trpělivosti větičkou: *Tolerare mala propter bona futura*: snášeti zlo pro budoucí dobro. Je v tom celá nauka o trpělivosti a hlavně o trpělivosti kněžské. Žádný život není tak ohrožován smutkem, jako život poctivého kněze. Již jen z toho důvodu, že výšiny a smutek jsou si blízko, zrovna přírodním zákonem. Neboť s výšin se nížiny jeví nižší a tím více zarmucující vědomím nemožnosti vše nízké přivést na výšinu. Proto nikdo nemá takovou povinnost vycvičenosti v trpělivosti, jako právě kněz, neboť on stojí nejvýše.

Trpělivým býti je bez rozrušení mysli snášeti věci zarmucující. Svätý Augustin k tomu přidává: *Bychom v rozrušenosti mysli neopouštěli dober, jež nás vedou k dosažení lepšího*. Zármutek, který by se vnucoval duši trpící jakýmkoli způsobem, slovem církevního učitele je proměněn v utrpení vyzkoušeného, proměněn v pramen radosti. To co nás zarmucuje, je vlastně začátkem dobra lepšího, bude-li to od nás přijato myslí klidnou a osvícenou vyššími zásadami. Vlastně ty vyšší zásady jsou již obsaženy v samém tomto slově, že jsou začátkem vyššího a lepšího dobra všechny ty příhody a nehody, které nám na duši položily zármutek, znechucení, rozrušení. *Tolerare mala propter bona futura*. Jen je třeba věděti, kde jsou a jaká jsou tato *bona futura*, to vyšší a lepší dobro, ke které-

mu vede zlo na nás útočící zármutkem. Kněz to musí vědět nejlépe. On totiž je vyzbrojen, aby nejlépe chápal slovo svatého Pavla: »utrpení tohoto času nelze ani přirovnati k budoucí slávě, která se v nás zjeví.« A nejen pro věčnou slávu. Žádná oběť není bez dvojího účinku: bez účinku věčného není, ale není ani bez účinku, kterého se dožije ten, kdo trpí pro nadpřirozené cíle. K nadpřirozeným cílům směřuje všechno utrpení kněžského života, protože celý život je nadpřirozeným cílům zasvěcen. Co vytrpí kněz v pevné trpělivosti, z toho se budou síliti duše jemu svěřené, na síle jeho duše budou se posilovati a půjdou za ním výše.

A ještě jednou: *tolerare mala propter bona futura*: obsah kněžské ctnosti trpělivosti a zároveň hlas knězova kříže. Snášej zlo, snášej trpělivě každou bolest, protože každá bolest trpělivě nesená má nejskvělejší budoucnost v kněžském životě. Když kněz tak rozumí svému kříži, pochopí s blaženou duší, co napsal svatý Pavel křesťanům ze Židů, chtěje je potěšiti v jejich utrpení a pronásledování: »Patřte na vůdce a dokonatele víry, na Ježíše, jenž pro radost sobě předloženou přestál kříž.« Slyšíme tu zřetelně slovo: *tolerare mala propter bona futura*. »Pomyslete přec na toho, jenž takový odpor proti sobě snesl od hříšníků, abyste neustávali, ochabujete na mysl.«

Křesťany povzbuzujeme k trpělivosti, ukazující jim na Ježíše, jenž trpěti nemusel a přece trpěl. Pravíme jim, učíň z nutného věc dobrovolnou. Hle, sobě kněz toto říci nemůže. Neboť jeho utrpení kněžského života je od začátku dobrovolně na

se vzaté, s dobrovolným přijetím svatého kněžství, jež je obětivostí. Jako Ježíš Kristus trpěl svůj kříž za lidské duše, tak všechno utrpení kněžského života má toto určení. Pak pohled na Ukřižovaného nám poví: Hle, jak on jest zatížen cizími nepravostmi, jak na kříži pije kalich utrpení a přece smíme říci, že on na kříži nezůstal za Štěpánem, o němž je napsáno, že lapides torrentis illi dulces fuerunt: kamení mu bylo radostí. Ne, Ježíš Kristus na kříži byl první, jenž v utrpení zachoval duši klidnou u vědomí, že toto utrpení není jen hořkost, že radost z něho převyšuje všechny útrapy hořkosti. Všechny bolesti Pán na kříži jako nebesky krásnou a sladkou rosou svlažil svou nejdražší krví. Proč bychom svou netrpělivostí stírali s kněžského utrpení tento nebeský pel, bez něhož je smutno trpěti, s nímž však s utrpením zároveň přichází do duše tajemná blaženost? Ó, Pane ukřižovaný, dej mi viděti tu blahoslavenou rosou utrpení, kterou tys mu dal svým křížem.

Nesmíme pod křížem ani zapomenouti na největší útěchu kněžského utrpení. Svatý Pavel, mluvě o tajemství předurčení, praví, že to tajemství souvisí životně s podobností s Ježíšem Kristem. Ježíš Kristus, to jest »Boží spása Vykupitel« nebyl nikdy více a dokonaleji Ježíšem Kristem, nežli na kříži. Důsledek pak uhladí všechny rozbouřené vlny netrpělivosti.

Perseverantia. Třetí složkou kněžské statečnosti je vytrvalost. Kdo již překročil dětské obzory, ví, že nejhorším nepřítelem člověka a nejvydatnějším pramenem zbabělosti a utíkání je čas. Dlouhé trvání dovede setřítí se všeho krásu, dovede na všechno navaliti závaží nesnesitelné tíhy. I nejleh-

čí věc, dlouho trvající; vyžaduje veliké síly duše, i nejkrásnější věc dlouhým držením zevšední. Slaboch pak ustává, ale statečný vytrvává. Tak rozumíme slovu našeho Učitele, když vytrvalost spojuje se statečností a praví, že vytrvalost je proti obtížím z dlouhého trvání. Zdálo by se nemožným, aby čas měl tuto rozkladnou moc i na samé kněžství, to jest na kněžský život a jeho radostnou práci. A přece zkušenost praví, že ani kněžstvo není vyňato z moci času. Co bylo milováno, stane se po čase lhostejným, přestane těšiti, je z toho v duši prázdný smutek. Co se dříve jevilo vznešeným, to se najednou po čase zdá nepatrným, věcí, za kterou je možno se i stydět. Kdo je těchto pokušení ušetřen, nemůže býti Bohu dosti vděčný za to. Ale není mnoho kněžských duší, které by toho byly ušetřeny, že o ně se bude otírat toto pokušení. Naopak je mnoho kněžských duší, které zničilo toto dlouhé trvání bez ctnosti vytrvalosti. Nejde totiž pouze o to, vytrvati v kněžské práci, nýbrž konati tuto kněžskou práci se ctností vytrvalosti, která činí kněze nedotknutelným od ran, které zasazuje nepozornému dlouhé trvání. Proto se praví, že ke ctnosti vytrvalosti patří dvě věci: aby rozum zůstal pevným a stejně aby pevnou zůstala vůle.

Pevnost rozumu znamená, setrvati v přesvědčení, kterého jsme nabyli o významu kněžství, když jsme se na kněžství připravovali, čili udržeti si v mysli kněžské ideály. Ctnost kněžské vytrvalosti žádá prohlubování vědomostí o vznešenosti kněžského života a kněžské práce. Pevnost vůle pak znamená udržovati v duši lásku ke svému kněžství. Kde ochabne láska, tam ovšem nelze mluvit

o vytrvalosti a tedy také ne o statečnosti kněžské. Co se všechno pak ve knězi shroufí — kéž by toho nebyla ani čtvrtina pravda, co se shroufí, když selhala tato strážkyně kněžských ctností! Svatý Augustin praví o statečných křesťanech: »Stabant, saeviente mundo, ne starent.« — Pevně stáli, když svět zuřivě se snažil je povaliti. Kde kněz udržuje své duchovní ideály kněžské a lásku ke svému kněžství, tam se to i jemu stane blaženou pravdou.

Když se zahledíme na svůj kříž, můžeme tu nalézt myšlenku, která sahá k samým kořenům moci dlouhého trvání nebo vytrvalosti. Je čistě lidským rysem, že jako sluneční paprsky nám dodává radost a sílu účast druhých, kdežto zase osamělému se záhy vtírá do duše pocit příliš dlouhého trvání, se všemi svými důsledky. Božský Spasitel na kříži jest obrazem zakončení tak mnohých začátků kněžského života. Na svět přišel Spasitel za radostného pohnutí a za zpěvu andělů. Měl své místo v Bethanii u přítele Lazara, kde v důvěrných chvílích přátelského hovoru si odpočinul po námahech boje s nevěrou a přetvářkou, měl kroužek svých věrných apoštolů a učedníků, s nimiž mohl mluvit o tom, co zaujímalou celou jeho duši. Ale znenáhla se stává osamělým a osamělejším. Povstal odpor vlevo i vpravo, zástupy se od něho odlučovaly, když nechtěl jíti jejich cestami, na které ho chtěli stáhnouti, zbylo jich jen dvanáct u něho a z těch ho ještě jeden zradil a ostatní utekli v nejhorší chvíli, kdy po lidsku řečeno, jich nejvíce potřeboval. Zůstal sám ve své úzkosti v zahradě, sám před soudem, sám před veleknězem i před Pilátem. Vrchol této osamocenosti je svatý kříž. Sám, doslova a dokonale sám, je Spasitel na dřevě

kříže. A přece, jaká velebnost vytrvalosti je v této osamocenosti. Těžká osamocenost, ale osamocenost vítězná, protože v ní zůstala pevnost rozumu i pevnost vůle; nejsem sám, Otec můj je se mnou. A když volá: »Otče můj, proč jsi mne opustil?« je to volání jeho srdce, které chce vytrvatí a chce si zachrániti vědomí svého povolání a lásku k němu. Tuto vítěznou osamocenost Spasitelovu musíme viděti na svém kříži a slyšeti jeho volání, kterým dokazuje, že ve své samotě není sám, že má oporu nejmocnější. Kéž bychom si na to vzpomněli, až se o nás bude pokoušeti satanova moudrost o osamocení kněze. I kdyby vás skutečně všechno opustilo, což Bůh vás také opustí? Je Bůh zrádným Jidášem nebo zbabělým člověkem? Nedovede Bůh nahraditi a paralysovati všechnu lidskou opuštěnost? Proč tedy právě nejlepší duše jsou nejraději samy se svým Bohem? Ó, vítězná samoto! Jak se ta slova vyslovují, když raněná duše vzhlíží ke kříži. A co je v ní síly k vytrvalosti. Kříž vám vždy ukáže cestu do společnosti Boha a jeho svatých, do společnosti, která je knězi nejvýhodnější. Tam má kněz zaručeno, že zůstane pevně státi jako statečný kněz, byť by čas a v něm celý svět zuřil, aby ho povalil.

dyž božský Spasitel rozesílal apoštoly do práce a do zápasů o lidské duše, dal jim pravidla pro jejich vůdcovskou činnost i pro duše, které měly býti získány a vedeny. »Chce-li kdo

za mnou přijíti, zapírej sebe sám a ber svůj kříž každodenně a následuj mne.« Tak všeobecné slovo o zapírání sebe znamená mírniti se v každém ohledu. Neboť to je vlastní příčina veškerých nebezpečí odchylky od Krista a pádu do rukou nepřítele Kristova, že člověk ztratil sílu, ve všem dodržeti pravou míru, a každý hřích je ve svém kořenu způsoben nemírností. Tak opět sám božský Učitel spojil se svým křížem myšlenku na poslední základní ctnost, které theologické názvosloví říká temperantia, mírnost.

Ve přesném theologickém smyslu, pokud se totiž týká ovládnání nejhmotnějšího smyslového života, nemá ctnost mírnosti nic vyhraněně kněžského. Povoláním kněze totiž jest, udržovati život nadpřirozený, nikoli život přirozený. Pro udržování vlastního života je povinností kněze přísně zachovávat pravidlo svatého Augustina: *Ad vitae hujus atque officiorum necessitatem quantum satis est, usurpat utentis modestia, non amantis affectu*: Kolik dostačí pro nezbytnosti tohoto života a práce, běře si se skromností užívajícího, nikoli s vroucností milujícího.

Ale každá ctnost má svůj hrubý předmět a své-

ho jemného ducha. Duch ctnosti mírnosti jest oddalovati člověka od toho, co jej zvláště vábí a láká, mírniti jej v radostech a vyhovění sobě, co sobě ponecháno dovede hluboce rozervati duši a připraviti ji o všechen klid. V tomto jemném duchu ctnosti mírnosti jsou uloženy kněžské stránky této ctnosti. Svatý Tomáš tvrdí, že právě ten duch umírněnosti tvoří krásu kněžské duše a kněžského zjevu. Neboť povznáší člověka nadevše, co je v něm nízkého, činí jej pánem toho, co ovládá živočišstvo, upravuje v celém životě pořádek a ladnost, základní to prvky krásy. Mírnost, umírněnost jest jako měkké, vlídné světlo, prozařující kněžský život, aby se neocitnul v temnotách, aby nebyl spálen náhle vyšlehujícími plameny. Mírnost jako celkový ráz kněžského života má cosi božského, dává knězi určitý podíl na onom Božím klidu v ustavičné činnosti, všechno držící, vedoucí a ovládající.

Výrazné podrobnosti ducha ctnosti mírnosti, jež knězi jsou polem jeho práce na své duši, můžeme shrnouti do tří hesel: *continentia* — *mansuetudo* — *humilitas*: sebevláda, tichost, pokora. Jestliže ctnost spravedlnosti vytvořila světce jako svatého Františka Serafského, spravedlnost zosobněnou v oběti a dětství poslušné duše, jestliže ctnost kněžské opatrnosti vytvořila svatého faráře arsského, jestliže kněžská ctnost statečnosti vytvořila neúnavné apoštoly pravdy rázu svatého Dominika, pak kněžský duch ctnosti mírnosti jest otcem neodolatelných dobyvatelů duší, označených jménem svatého Františka Salesského.

Svatý Ambrož dal knězi heslo: *In omni actu suo continens* — v každém svém skutku osvědčuj

sebevládu. To je kněžská *continentia*, ukládající úkol věru těžký. Jako je člověku dán rozum, aby viděl na cestu své duše, tak je mu dána vůle, jako hybná síla, kterou by vše ovládnul. Filosofie praví, že vůle je síla slepá, ochotná říti se kamkoliv. Vedle vůle pak stojí jedenáct vášní, ochotných vrhnouti se rázem kamkoli, hned, dříve nežli přijde poučení z vyšší části duše do vůle, pokyn a rozkaz, kterou cestou je se třeba bráti a který směr zvoliti. Rozum někdy dřímá, dřímá někdy i vůle, ale nikdy nedřímou vášně v člověku. Vidíme pak snadno, proč řekl svatý Ambrož knězi, že v každém jeho skutku má se zračiti a uskutečniti nějaké sebeovládání. Bez něho totiž mají vášně volnou ruku, což znamená vždy nezřízenost uvolněných slepých sil. Jestliže člověku neknězi projde větší díl nedostatků sebeovládání, neprojde knězi nic, co prozradí nedostatek sebeovládání. Musí držeti vždy uzdu v ruce, aby strašná síla vůle spojené s vášněmi se mu nevymkla z rukou a nepustošila duše. *Continentia*, sebevláda, je matkou chvályhodných skutků, neboť dovede strašnou sílu vůle a vášní obrátiti jiným směrem, a jejich síly využítí pro dobro. Sebevláda je silou rozumu, aby ani on se nenechal strhnouti a vésti nezřízenosti vášní, aby pevně stál proti jejich útokům i na rozum přes fantasi. Sebeovládání tedy je první složkou kněžské mírnosti nebo umírněnosti.

Vlastními boji a porážkami naučení vítěziti dávají v tomto směru pravidlo, zasluhující celé naší pozornosti: cvičiti se v sebeovládání ve věcech, na kterých zdánlivě naprosto nezáleží. Zda-li se dovedeme ovládnouti, na příklad rázně si říci »dosti« při četbě, když bychom mohli ještě čísti třeba ho-

dinu; nebo zadržeti duchaplnou poznámku, která je docela k věci; zkrátka nabývati zběhlosti v pracování proti sobě, aby, obrazně řečeno, všechno se jaksi muselo napřed nás otázati a požádati o dovolení, nežli se to uskuteční. Zkušenost ukázala a ukazuje pozornému knězi denně, že tolik bude vládnouti duším, kolik vládne sobě, že tolik bude imponovati lidem, kolik on sám imponuje svým životním složkám. Není tedy věcí mnichů nebo mnišek to heslo svatého Ambrože, nýbrž podmínkou výsledků jemné kněžské práce v duších.

Mansuetudo — tichost, opak neúprosnosti, přísnosti za každou cenu. O tichosti má svatý Tomáš ve svém pojednání tři větičky, kterých nenalezl v žádném Ciceronovi ani Senekovi, k nimž se jinak tak často uchyluje, ale které mu dalo poznati jeho svaté kněžské srdce: Provenit ex quadam dulcedine affectus, quo quis abhorret omne, quod posset alium contristare. Pramení z jakési vřelé laskavosti, která se hrozí všeho, co by mohlo bližního zarmoutiti. Praeparat hominem ad Dei cognitionem — otvírá cestu poznání Boha. Reddit hominem Deo et hominibus acceptum — činí člověka milým Bohu a lidem. Dostačí říci si druhou a třetí větičku pomalu a se zřetelem na kněžský život, aby se nám vynořil hned v duši obraz nesmírné krásy, obraz kněze, který je skutečným a účinným prostředníkem mezi dušemi a Bohem, protože jej tichost činí podobného Božímu Bcránku, jenž snímá hříchy světa.

Můžeme povšechně říci, že palem působnosti této kněžské tichosti jsou styky s lidmi a požadavky, které k nim máme. Tichost učí člověka

přehlížeti, nebo aspoň viděti menším, co se nám nelíbí. Dovedeme si představit, co to znamená pro kněze? Kněz s akademickým vzděláním rozumu a vkusu, kněz s vyspělým poznáním mravního zákona a jeho požadavků, kněz s horlivostí nadšením pro dobro a krásno. Proti němu pak duše otupělé, nevzdělané, lhostejné, s převrácenými názory a předsudky, a to často i tam, kde by se čekal pravý opak. Kněz se svým temperamentem ve styku s temperamenti protivnými a dráždivými; kněz zneuznaný, osočovaný, pronásledovaný. Ano, snad není stavu, který by nepřišel do živého, osobně živého, styku s tolika věcmi, které se mu nelíbí a osobně se ho dotýkají, jako stav kněžský. A přísnost a neúprosná neústupnost by tu chtěla všechno ještě viděti větší, aby přišla na své vášeň hněvu, která chce překážky lámati, čistiti lučavkou a zametati železem, upravit všechno přesně tak, aby to bylo podle vlastního názoru a vkusu. Tu se musí postavit do cesty ctnost tichosti. Opět jest u našeho učitele krátká větička: *Mansuetudo facit hominem esse compotem sui*, tichost přivádí člověka k sobě, když je bez sebe nad tím, co se mu nelíbí. Tak krásně je tu vyjádřen pojem ctnosti tichosti. Když člověk je bez sebe ve svém jednání, je ve hluku a hluk působí kolem sebe, jsa zmítán nedočkavým křikem některé vášně. Je-li však při sobě, jest jeho pozornost obrácena dovnitř, do tiché pracovny rozumu a do svatyně víry a svaté lásky. Tu v klidu a pozornosti patří na nepohnutelné zásady rozvahy a víry, jako člověk, jenž sebranou myslí se něčím zabývá, mimoděk ztichne. To ticho se pak musí projevit i na venek ve slově a skutku, správ-

ně odváženém podle zásad osvícených vírou a prohrátých svatou láskou. Má sebe v moci tento tichý kněz, ale má také v moci druhé duše. Jest milý Bohu i lidem. Bohu jest milý, protože je s ním spojen snahou nejen po spravedlnosti, nýbrž i snahou po oběti z lásky k němu. Jest milý lidem, protože tichost prozrazuje velikou sílu duše, velikou a vážnou práci na duši, velikou vroucnost duše, která nechce ublížiti ani bezdůvodně zarmoutiti, a když musí zarmoutiti, odvažuje pouze nejmenší míru zármutku pro druhého.

Odedávna se nad tím pozorné duše pozastavovaly, co řekl jeden svatý učitel církevní, že v celém evangeliu božský Spasitel vlastně jen jedinou ctnost doporučil, jako následování svého příkladu, totiž tichost. Je v textu ovšem také pokora srdce, ale jak uvidíme, duch obou jest jeden a týž. Výslovně ji doporučoval a ukazoval přitom na sebe, protože on jest ideálem tichosti. Když listujeme ve své mysli a probíráme život svého Spasitele, nakonec řekneme: Ježíši tichý. Co prorok viděl, když zpíval: »Hle přichází k tobě tvůj král tichý,« to viděli všichni, kteří viděli Ježíše. Celý jeho život ukazuje, jak byl vždy při sobě, jak nikdy nezapomněl, že přišel zachraňovati, jak nepřišel dolomiti nalomené třtiny, jak přišel nikoli trestati, nýbrž hojiti. A když jeho práce dosahuje vrcholu, když začíná jeho umučení a když vystoupil na kříž, tu se jeho tichost mění v mlčení. Ježíš pak mlčel. Podívejte se dumavě na kříž, na skloněnou hlavu Kristovu na kříži a řekněte si: Ježíš pak mlčel. Snad vám k tomu se přidá ještě jedno pozorování, že ta svatá hlava je nakloněna, aby neviděla ten hlu-

čící zástup kolem, aby neviděla ani lidské těšení přítomnosti jeho bolestné Matky, aby lépe a dokonale viděla do srdce, které si uložilo největší zármutek, aby odstranilo největší zármutek z lidských srdcí. Ježíš pak mlčel. Mlčící kříž má býti obrazem sebevlády a tichosti kněžské a hlasatelem těchto ctností v bouřích života. A zase se nám tu hodí ono kartuziánské heslo: Stat crux dum volyitur orbis, nad bouřemi světa tiše stojí kříž. Nevidí bouření nepřátel, všechna jeho pozornost jest upřena dovnitř, tam ve svém srdci s Otcem spojeném odvažuje vinu a požadavky, ve svém srdci všechno urovnává a na rty mu přichází prozrazení tohoto tajemství: »Otče, v ruce tvé poroučím ducha svého.« Jeho duch byl s Otcem, v klidu svatyně Božství jeho svatá duše odměřovala, co se Bohu nelíbilo na lidech, a zůstal tichý, sám na sebe vzal trest a lidem dal radost vysvobození. Tichý velekněz, velekněz ovládající sebe, své starosti, své bolesti, zapomínající na své požadavky, aby zachránil duše. Jeho velekněžské mlčení na kříži se tak krásně hodí do ticha kněžského příbytku a do ticha kněžské modlitby, když se do nich chce přenášeti z venku všechen hluk, který se shromažďuje v ovzduší kněžské působnosti. Mlčící kněz v tomto smyslu je nejlépe připraven na pomocnou posilu velekněze svého, mnohem více a mnohem bolestněji, mnohem hrdinněji mlčícího.

Humilitas — pokora, základ a nezbytný předpoklad mírnosti, sebevlády, tichosti. Mluví se mnoho o pokoře, ale ještě více se přes všechno mluvení myslí, že pokora pro většinu lidí není. Protože se nechápe pravý smysl pokory a myslí

se na věci buď nenapodobitelné ze života svatých nebo na směšnosti. Ale přečtěme si pozorně jen tyto dvě větičky: »Per humilitatem maxime removetur impedimentum humanae salutis, quae consistit in hoc, quod homo ad caelestia et spiritualia tendat. Ab his autem homo impeditur, dum in terrenis magnificari studet: Pokora odstraňuje největší překážku spásy, založené na usilování o nebeská a duchovní dobra. Od toho je člověk odvrácen tím, že se snaží býti velikým v pozemských věcech.« Ta myšlenka nás musí zarazit, učiniti nás pozornými na tuto ctnost, pověděti nám, že kněz bez pokory je chudák, protože místo, co by překážky spásy odstraňoval, hromadí si je svým nedostatkem pokory. Pokorným býti je upřímně pohrdati veškerou pozemskou velikostí, pokorným býti je znáti jedinou velikost, totiž velikost naprostého a dokonalého podrobování se Bohu. Znáti jedinečnou velikost Boha a všeho Božího, znáti jedinečnou nicotu všeho, co není Bůh. Potlačovati spoléhání na sebe, řídití sebe-důvěru, aby se nikdy nezapomnělo, že tehdy je člověk nejsilnější, když je na Bohu nejzávislejší celým svým přesvědčením a jednáním. Na důkaz své závislosti na Bohu pak se člověk snadno podrobí a podloží člověku a dovede všechno to, co se označuje jako stupně pokory od začátečnictví až k hrdinství po dvanácti etapách, jak je označuje svatý Benedikt. Pokora pak činí člověka otevřeným a připraveným pro Boží vliv, pro ničím nerušené působení Boží milosti. Svatý Augustin napsal parafrasi slova o Bohu, jenž se protiví pyšným, ale pokorným dává svou milost: »Kdo se před Bohem položí, toho Bůh pozdvihne, kdo se

proti němu pozdvihuje, toho on položí.« Tak jest i pokora složkou kněžské ctnosti mírnosti, aby měl zkrocenu lidskou snahu, zděděnou po prarodičích, býti jakýmsi Bohem; pokora jej bude udržovati ve vědomí malosti bez Boha a velikosti jedině z Boha.

Při myšlence na svatý kříž napsal svatý Pavel o Synu Božím: »Ponížil se až ke smrti na kříži.« Ponížil se, všem se podložil pro nebeského Otce a pro jeho zájmy. To cítí i duše nejpovrchnější. Ale my pod svým svatým křížem musíme slyšeti i jiný hlas, který nám mluví do duše o celku ctnosti umírněnosti, či spíše o nedostacích v nás. Kdosi napsal slovo o konfrontaci kříže s lidskou duší a dává ukřižovanému Spasiteli takto mluvit: Mé ruce jsou probodeny, protože ty tak nerad své ruce vztahuješ k oběti. Mé ruce jsou probodeny, protože tvé ruce tak často ve hříšné pohodlnosti zanedbávaly svou povinnost. Mé ruce jsou krví zality, protože se tvé ruce tak často vztahovaly po zapovězeném ovoci hříchu. Mé ruce jsou přibity na kříž, pro tvé ruce, které uměly udeřiti, poraziti, co se ti zdálo brániti ve výstupu výše na zemi, které si zakládaly tolik na třímání otěží povýšené vlády přísnosti. Duše lidská, mé nohy jsou probodeny tak bolestně, protože jsi ty tak často chodil po cestách lidských slabostí a hříchů, na nichž jsi hledal své radosti a zatím jsi hřeby vrážel do mých nohou. Mé nohy jsou zkrvaveny na kříži nejen hřeby, ale i dlouhým hledáním tebe. Ty však ses mi vyhýbal, když jsem tě hledal, zavíral jsi dveře svého nitra, když jsem žádal, abys mne přijal. Prchal jsi přede mnou vždy hlouběji do pouště hříchu. Pro-

to jsem pak své nohy dal přibítí na kříž, abych upoutal tvou pozornost. Ovečko bloudící, vrať se ke svému ukřižovanému Pastýři. Mé srdce jest ostrou ranou otevřeno, protože tvé srdce je tvrdé, málo přístupné lásce k Bohu a lidem, jakobys měl ve hrudi kámen místo teplého srdce. Otevřel jsem své srdce žalostnou ranou, protože tys zavíral své srdce odpuštění. Tvé srdce je sobectvím ztuhlé, kéž je obměkčí probodené srdce mé. Tvou pokoru žádám, aby nadlehčila mou trnovou korunu. Tvé čisté svědomí žádám, aby se zavřely mé rány. Tvou trpělivost žádám, aby lehčí byl můj kříž. Tvou svědomitost v povolání žádám, aby uvolnila ruce a nohy mé. Žádám lásku tvého srdce, aby mé srdce nekrvácelo nadarmo. I tak musíme viděti svůj kříž, nejen jako svou útěchu, nýbrž jako své zpytování svědomí. Pak máme ve svém kříži poklad kněžského života, tak jak jej měl svatý Pavel, když psal křesťanům ze Židů: »Odložme veškeré břímě a hřích nás obklopující a běžme s vytrvalostí běh o závod nám předložený. Patříme na vůdce a dokonatele víry, na Ježíše, jenž pro radost sobě předloženou přestál kříž, nedbaje potupy, a posadil se na pravici trůnu Božího. Pomyslete přece na toho, jenž takový odpor proti sobě snesl od hříšníků, abyste neustávali, ochabujete na mysli. Dosud jste neodporovali až do krve. Běžeti o závod s křížem, až do krve odporovati a bojovati podle pravidel svatého kříže. A s přivlastněním kříže si přivlastníme kněžský kříž, v jeho požehnané úrodnosti a vítězné moci.

e-li kříž knězi průvodcem celým životem, nesmí knězi scházeti v největší chvíli každého jeho dne, musí s ním jíti k oltáři. Vždyť svátost

oltářní se oficielně jmenuje memoriale mortis Domini, památka na kříž Páně; svatý Pavel všem přistupujícím k oltáři praví: Mortem Domini annuntiabitis donec veniat, budete hlásati tajemství smrti Páně až do jeho druhého příchodu; při mši svaté sám kněz praví nebeskému Otci: Memores Christi Filii Tui tam beatae passionis, pamatujíce na Krista Syna Tvého tak blažené utrpení, to jest tak blažený kříž. Musí tedy tu kříž býti vůdcem, má-li kněz býti proniknut nejvznešenějším tajemstvím, jehož se stává nástrojem a účastníkem.

Kříž na cestě k oltáři. Že kříž má provázeti kněze k oltáři je myšlenka přesně liturgická, protože se předpisuje knězi při odchodu k oltáři úklon kříži v sakristii. Ale již před tím musí býti duše kněžská skloněna před křížem. Jsou různé návody přípravy ke mši svaté nebo ke svatému přijímání. Jest jisto, že má-li tato příprava býti opravdovou přípravou, to jest, má-li skutečně připravit, upravit duši, musí vykonati to, co jest obsaženo v povzdechu Tomáše Kempenského pod křížem: »Probodni, Pane Ježíši, srdce mé, aby v něm byla hluboká lítost a vroucí láska.« To dvojí jest účelem všech nejrozličnějších úkonů,

kteře se radí jako příprava; nedosáhne-li se toho dvojího, marně bylo sebedelší modlení. Neznám lepšího výrazu pro takovou úpravu duše nad modlitbu svatého Ambrože, začínající slovy: *Ad mensam dulcissimi convivii tui . . .* Neboť je to modlitba konaná pod křížem, s očima upřenýma na kříž, proniknutá dokonalým pochopením významu svatého kříže pro cestu k oltáři. Její výsledek pak je neomylně srdce zkroušené a planoucí touhou po Eucharistii jako památce kříže Páně.

Když tuto modlitbu pozorně čtete, vidíte kněze váhavě a přece s nesmělou touhou klekati pod kříž, vidíte pozorný a podrobný pohled na kříž, jakousi skutečnou kontemplaci kříže, vidíte konečně duši s kříže naplněnou ryzí touhou svaté lásky. Utkví-li nám v mysli to trojí, dostačí nám modlitba svatého Ambrože pro celý život na osobitou a vždy novou přípravu na cestu k oltáři.

1. »Ke stolu nejsladší hostiny tvé, dobrý Pane Ježíši Kriste, já hříšník přistupuji ostýchavě a chvěji se, spoléhám jen na tvé milosrdenství a tvou dobrotivost. Neboť mé srdce a mé tělo je poskvrněno mnohou vinou, nestřežil jsem své mysli a svého jazyka.« Slyšíme z toho zrovna doslova: *Quia peccavi nimis cogitatione, verbo et opere.* Duše vidí však, že ji Bůh přece zve, když se jí dal dožítí této chvíle, proto pozdvihuje zrak ke kříži. Kdyby hleděla na obraz jasné velebnosti Boží, neosmělila by se. Ale vidí kříž, přemocný kříž, mající celou všemohoucnost Božího milosrdenství. A zní to jako všeho se odvažující rázně odhodlané vykročení duše: »*Ergo, o pia Deitas.* Nuže tedy svaté Božství, hrozná velebnosti, já ubohý ve svých úzkostech se utíkám ku

pramenu milosrdenství, chvátám k tobě, abys mne uzdravil, uchyluji se pod tvou ochranu a toužím, abys mi byl Spasitelem, protože před soudcem bych musel prchatí«. To jest ještě nesmělý, jako zběžný pohled na kříž a duše všimnuvši si svatých ran Ukřížovaného, zase vidí rány svoje. Ale vzmuží se a začíná se chytati kříže, způsobem, který bychom nazvali dětsky rozpačitým: začíná ukřížovanému Spasiteli ukazovati svoje rány ve svém ostychu nevědouc co říci.

2. »Tibi, Domine, plagas meas ostendo.. Podívej se, Pane, na moje rány.« Ale ostych je překonán, kající a zkroušené srdce se vyznává podrobně: »Odhaluji ti všechno, zač se stydím, veškero množství svých hříchů i svůj strach. Víím, že četné a veliké jsou mé hříchy, pro které mne přepadá strach. Ale doufám ve tvé nekonečné milosrdenství.« Zrak se důvěřivě povznáší až k bolestně klidně a bolavou láskou prozářené tváři Ukřížovaného, jako by chtěla duše otevřítí jeho oči a upozorniti na sebe: »Respice ergo in me... Podívej se přece na mne svýma milosrdnýma očima, Pane Ježíši Kriste, věčný králi, jenž jsi Bůh i člověk, pro člověka ukřížovaný.« Zrak se znova upírá na svaté rány Spasitelovy a ty svaté rány se mění ve hlubokou, křišťálově čistou lázeň, duše prosí naléhavě: »Vyslyš mne, já v Tebe doufám, ač jsem plný bídy a hříchu, vždyť nikdy nezastavuješ pramen svého slitování.« Duše se uklidnila a přechází ve skutečnou píseň tiché kontemplace svatého kříže: »Salve — buď pozdravena, vznešená a drahocenná krvi z ran Pána mého, Ježíše Krista, jež obmýváš hříchy celého světa.« Jak by nestačila na obmytí mých hříchů,

jenž jsem jen nepatrný zlomek, z hříšníků jeden! Proto »Recordare Domine . . . Rozpomeň se, Pane, na své stvoření, které jsi vykoupil svou krví.« Posilněna touto nadějí, cítí duše v sobě nejlepší vůli státí se hodnou takového slitování, nejlepší úmysly pro další život, čeho se dosud neodvážila, to činí nyní, mluví již jako dítě k milujícímu a milovanému otci:

»Lituji, že jsem hřešil, chci napravití, co jsem učinil. Přelaskavý Otče, odejmi ode mne všechny mé nepravosti a hříchy, abych s čistou duší a s čistým tělem mohl přistoupiti a s užitkem okusiti Nejsvětější Svátost. Dej, aby toto svaté požívání tvého těla a tvé krve, jehož se já nehodný odvažuji, bylo mi odpuštěním, obnovením celé mé bytosti, nezdolnou záštitou proti všem nepřátelům.« Tak přivádí svatý kříž kněze k oltáři. Pak se knězi nezdá nikterak směšnou ona symbolika mešních rouch, připadá si vážně jako spoutaný Spasitel, vykročující na křížovou cestu.

Kříž při mši svaté. Téměř o všech svatých kněžích je zapsáno, že při oběti mše svaté bylo viděti na jejich tváři rysy bolestného utrpení a v očích slzy. Ti svatí kněží totiž neměli jen kdesi vysoko na oltáři nad hlavou malý křížek, nýbrž jejich duše patřila ustavičně na drama kříže, jak se rozvíjelo od úpatí Kalvarie až na její vrchol. Nejen mši svatou četli nebo sloužili, nýbrž mši svatou žili. Za stěnou posvátných slov a úkonů viděli a slyšeli obětujícího se Syna Božího krvavou obětí. Obětovali v jednotě s ním. Svatý František Saleský poodhalil záclonu své duše, když sestry řádu Navštívení učil mítí při mši svaté na mysli kříž

Páně. Ta věc je příliš důležitá, než abychom o ní mluvili jinými slovy nežli slovy světce samého. »Vizte kněze, přistupujícího ke stupňům oltáře, to jest Ježíš, přicházející do getsemanské zahrady se svými vybranými učedníky. Řeč kněze jest ohlaselem modlitby Spasitelovy, při níž se jeho duše chvěla cizí vinou, byla smutná. Hluboce vkloněný kněz jest jako Spasitel ve své agonii klesající k zemi. Všechny pohyby kněze u oltáře, sem a tam, to jsou kroky Spasitelovy po cestách a ulicích Jerusalema ke knížatům soudcům. Když kněz odhaluje kalich a chystá obětní víno, které bude krví Ježíšovou, myslíte na krev Spasitelovu, prolitou při bičování. Při *Orate fratres* můžete slyšeti Pilátovo *Ecce homo*. Při *Memento* za živé si vzpomeňte, jak Pán, nesa těžký kříž, potkává a těší plačící, kolem křížové cesty. Kříže nad kalichem před proměňováním vám připomenou práci přibíjení Pána na kříž jako nejbližší přípravu k jeho oběti. Kněz s podzvíženou svatou hostií jest obraz skutečného kříže, na němž Pán umřel za hříchy světa. Klanějte se s největší láskou svatému kříži s obětovaným Beránkem, tím vroucněji, když si pomyslíte, že jako zní při této obnově oběti zvonek, tak že znělo bezbožné tleskání rukou, když svatý kříž byl pozdvižen.

Při *memento* za zemřelé prosí Pán Ježíš za své nepřátele, při *Nobis quoque peccatoribus* prosí za kajícího lotra. Sedm slov splynulo se rtů Spasitele na kříži a těch sedmi slov vzpomentě, když se modlíte sedmi proseb *Otčenáše*. Malá částička hostie, spuštěná do kalicha, jest jako duše Spasitelova, sestupující do pekel. Při Beránku Boží vyznávejte s pohanským setníkem, že Ježíš je Syn Boží. Při

svatém přijímání mu otevřete své srdce, jako se mu s kříže snatému otevřela mateřská náruč Panny Marie, vaše zbožností vroucí srdce ať obklopí nej-světější tělo Spasitelovo jako vůně bylin nanesených do hrobu Spasitelova. Co pak ještě kněz koná do konce mše svaté, má docela ráz toho, co konají lidé, jaksi již jen dodatkem po pohřbu.«

Je to dětinství; takto si alegorisovati oběť mše svaté? Každá pravá láska se nemilujícím zdá dětinstvím; když nám víra praví, že oběť mše svaté je skutečné obnovení ukřižování, smrti Ježíšovy na kříži, pak když smysly z tohoto obnovování nic nevidí, nemůže duše lépe toto obnovení provázeti, nežli když si tuto tajemnou činnost u oltáře alegorisuje tímto způsobem. Snadno nad tím se usmívá povýšeně, kdo neokusil ovoce této alegorie.

Kříž vede kněze od oltáře. Veden křížem, nadýchal se kněz u oltáře vůně mučednictví. Svatý Jan ve Zjevení mluví o Běránku, zabitým od počátku světa. Jest nyní obětován a bude obětován až do konce světa obětováním tajemným, ale stejně skutečným, jako na kříži. Ale potom, po oběti mše svaté, nastává nové bolestné křižování. Jeden řečník mluvil o slovech: Ibi crucifixerunt eum — tam jej ukřižovali, a volal: »Můj Bože, kolik je tu Kalvarií! Země se hemží katany, a kříže, všude stojí kříže. Otevři své srdce, rozpřáhni své ruce — vždyť i ty jsi kříž!« To proto, že zapomněli na skutečný kříž. Kdyby naň pamatovali, neukřižovali by Pána znova, jak praví svatý Pavel.

Proto i po oběti mše svaté vede církev své kněze zase pod kříž, aby jim utkvěl v mysli se svou silou, se svým požehnáním, se svou výstražností. U oltáře poznal kněz moc svatých ran Spasitelo-

vých a nyní kleče pod křížem si to má opakovati: sanguis Christi inebria me, krvi Kristova, opoj mne, aby nic světsky opojného se mne nezmocnilo svým kouzlem, vodo z boku Kristova, obmyj mne, abych zůstal bez hříchu po účasti na takové oběti, utrpení Kristovo, budiž mou silou v bojích nastávajícího dne, dobrý Ježíši, ukryj mne do svých svatých ran, aby můj život byl s Kristem skrytý v Bohu. Ve druhé modlitbě je kněz veden, aby po mši svaté »s velikou vroucností a soucítící bolestí patřil na pět svatých ran ukřižovaného« a vzpomínal na slovo prorocké, to jest, aby po celý den nezapomněl na kříž Páně, aby se v jeho duši udržely silné city víry, naděje a lásky, by se varoval hříchu právě tímto do duše vrytým svatým křížem. A ve třetí modlitbě se s podivuhodně úchvatným stupňováním velebí moc svatého kříže a jeho význam pro kněžský život: utrpení tvé budiž mi silou, svaté rány pokrmem, radostí, nejsvětější krev ochranou před hříchem, Smrt Páně nehynoucím životem a konečně jako poslední slovo kněze odcházejícího do práce svého dne jest jásavý výkřik: Kříž Páně je má věčná sláva!

To je smýšlení církve, aby kněz šel s křížem k oltáři, aby s křížem byl u oltáře, aby s křížem odcházel od oltáře a než jde do bojů dne, aby se pod křížem zastavil, jako u pramene síly a svatého nadšení. Když je kříž knězi průvodcem k dílu nejvzácnějšímu a když se kněz naučí znáti duchovní sílu tohoto vůdcovství, je mu tím zaručena síla kříže, o které jsme ve všech rozjímáních opakovali, že je nejhlubší a nejpronikavější silou kněžského života. Jako Ježíš zůstává ve svatostánku po nejsvětější oběti ve stavu obětovaného, v tom stavu,

jak byl obětován nekrvavou obětí kříže, tak kněz má v celém svém kněžském životě zůstávati ve stavu tom, jak byl, když se Spasitelem světa na oltáři obětoval, to jest spojen s křížem.

U proroka naříká Pán: »Tota die expandi manus meas ad populum non credentem et contradicentem mihi. Celý den jsem rozpínal ruce k lidu, který mi nevěří a protiví se mi.« To rozpětí rukou, nepohnutých celý den, to je kříž ve svatyni kněžově i v jeho příbytku. Mysleme si to slovo, řečené s kříže o knězi, kterému kříž náleží a jemuž patří. Otřese se hrůzou při tom pomyslení. A je to pravda všude tam, kde kněz nemá skutečně *svůj* kříž, jemuž rozumí a s nímž umí žíti, bojovati, pracovati a vítěziti. Musí však býti radostně pravdivé slovo, jež bychom mohli říci svému kříži: »Věrný kříži . . .«

O B S A H

5

KŘÍŽ KNĚZŮV

9

KNĚŽSKÁ VÍRA S KŘÍŽE

19

KNĚŽSKÁ NADĚJE S KŘÍŽE

29

KNĚŽSKÁ LÁSKA S KŘÍŽE

39

KNĚŽSKÁ OPATRNOST S KŘÍŽE

49

KNĚŽSKÁ SPRAVEDLNOST S KŘÍŽE

59

KNĚŽSKÁ STATEČNOST S KŘÍŽE

69

KNĚŽSKÁ MÍRNOST S KŘÍŽE

79

KŘÍŽ PROVÁZÍ KNĚZE K OLTÁŘI A OD
OLTÁŘE

P. EM. SOUKUP:

KŘÍŽ KNĚZŮ V

K TISKU UPRAVIL

J. HANZL

VYDALO

NAKLADATELSTVÍ

KROPÁČ & KUCHARSKÝ

V PRAZE

L. P. 1932

VYTISKLA

TYPEM ITALIC

NA JAPANU

KNIHTISKÁRNA ČSL. KOMPAS

SMÍCHOV.